

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγ. Δ. Θεοδώρου, Ἅγιος Ἀλέξιος, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα ἐνὸς πνευματικοῦ. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς... ἀπορίες. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ἡ καλὴ ἀναφορά. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἡ τελετουργία. — Ἀρχιμ. Γεωργίου Στέφα, Μὲ ἀφορμὴ τῆ Σταυροπροσκύνηση. — Δημ. Φερούση, Ἐκκλησία καὶ Ραδιόφωνο. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ Ἰ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

115 21 Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλέ-
φωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαν-
ρογόνατος, Ἡπείρου 132 —
Πέραμα.

Ἅγιος Ἀλέξιος, «ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ»

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρὸ λαοφιλεῖς ἁγίους, ποὺ τιμᾶται σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, εἶναι ὁ ἅγιος Ἀλέξιος, τοῦ ὁποῦ ἡ μνήμη τιμᾶται ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους τὴν 17η Μαρτίου, ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς τὴν 17η Ἰουλίου καὶ ἀπὸ τοὺς Σύρους Μονοφυσίτες τὴν 12η Μαρτίου. Ἐξῆσε στὰ χρόνια τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Γεννήθηκε στὴ Ρώμη ἀπὸ τοὺς πλουσίους εὐσεβεῖς γονεῖς Εὐφημιανὸ καὶ Ἀγλαΐδα, ποὺ εἶχαν μετατρέψει τὸ σπίτι τους σὲ κέντρο χριστιανικῆς φιλανθρωπίας καὶ εἶχαν μεταδώσει καὶ στὸν νεαρὸ Ἀλέξιο τὴ φλόγα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἀπὸ τὰ νειάτα του εἶχε μάθει νὰ ζῆ μὲ λιτότητα καὶ νὰ περιθάλλῃ τὸν Χριστὸ στὸ πρόσωπο τῶν πασχόντων ἀδελφῶν Του.

Ὅταν ὁ Ἀλέξιος νυμφεύθηκε μὲ πῖσι τῶν γονέων του καὶ ὅταν διαπίστωσε πὼς καὶ ἡ εὐσεβὴς νεαρὰ σύζυγός του παντρεύτηκε μὲ πῖσι τῶν γονέων τῆς, ἐνῶ ἡ ἴδια ποθοῦσε τὴν ἐν Χριστῷ παρθενία, εὐθὺς μετὰ τὴν τέλεσι τοῦ γάμου τῶν τὴν ἐπεισε νὰ μὴ ζήσουν ὡς σύζυγοι, ἀλλὰ νὰ ἀφιερῶσουν κι οἱ δύο τὴν ζωὴ τους σ' ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖο ἐνοιωθαν ὅτι ἐκαλοῦντο ἀπὸ τὸν Θεό, δηλαδὴ στὴν κατὰ Θεὸ πτωχεία καὶ στὰ ἔργα τοῦ ἐλέους. Ἔτσι ἐνῶ ἡ σύζυγός του ἔμεινε στὸ σπίτι τῶν γονέων του ὡς ἀληθινὴ κόρη τους καὶ τοὺς βοηθοῦσε στὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἰδίως τῆς περιθάλψεως ὀρφανῶν κορασιδῶν, ὁ Ἀλέξιος μετέβη στὴν Ἐδεσσα τῆς Συρίας κι ἐξῆσε ζωὴ αὐστηρᾶς ἀσκήσεως καὶ διακονικῆς προσφορᾶς.

Κατὰ τὸ συριακὸ συναξάριο ὁ ἅγιος Ἀλέξιος πέθανε στὴν Ἐδεσσα. Κατὰ τὴ βυζαντινὴ ὁμῶς παράδοσι, ποὺ καταγράφηκε στὸν σχετικὸ Κανόνα Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου, ἐπέστρεψε μετὰ 17 ἔτη ρακένδυτος στὴ Ρώμη κι ἐξῆσε κοντὰ στοὺς δικούς του στὸν περίβολο τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ, χωρὶς νὰ ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ αὐτοὺς. Μάλιστα συχνὰ τοὺς ἔκανε ὑποδείξεις γιὰ τὸ φιλανθρωπικὸ τους ἔργο. Ἡ ἀναγνώρισίς του ἐγίνε μετὰ τὸν θάνατό του ἀπὸ χαρτὶ μὲ πληροφορίες, ποὺ βρέθηκε ἐπάνω του.

Ἡ βυζαντινὴ παράδοσις γιὰ τὸν ἅγιο Ἀλέξιο τὸν 1' αἰῶνα ἐγίνε γνωστὴ καὶ λαοφιλὴς στὴ Δύσι. Μάλιστα ἔτυχε καὶ ποιητικῆς ἐπεξεργασίας, λ.χ. ἀπὸ τὸν γερμανὸ ποιητὴ Konrad v. Würzburg ἢ σὲ γαλλικὴ γλῶσσα ὡς βάσις λαϊκῆς μουσικῆς συνθέσεως (Chanson). Τὸ 978 ἡ ἑλληνολατινικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου ἀφιερῶθηκε καὶ στὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Β' ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

22. ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

«Υδωρ βαθύ λόγος ἐν καρδίᾳ ἀνδρός, ποταμός δὲ ἀναπηδῶν καὶ πηγὴ ζωῆς»
(Παροιμ. ιη' 4).

Φῶτα πολλὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. Φῶτα ὑλικά (φυσικά καὶ τεχνητά) καὶ πνευματικά. Ὁ Θεὸς ἐποίησε «τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας... τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός».

Αἶνον καὶ δοξολογίαν ἀναπέμπει ὁ Ψαλμωδὸς «τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνω, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ» (Ψαλ. ρλζ' 7-9). Καὶ ὁ Ἀδελφόθεος, εἰς τὴν Κ.Δ., ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «πατρὸς τῶν φώτων», ἐκ τοῦ Ὁποίου πηγάζει «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον» (Ίακ. α' 17).

Ὁ δὲ σοφὸς παροιμιστὴς (Σολομῶν), εἰς τὴν Π.Δ., χρησιμοποιεῖ καὶ ἄλλην εἰκόνα, προκειμένου νὰ ἐξάρῃ τὸ ὑπέρλαμπρον φῶς τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας — τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον ὑπενθυμίζει «τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου· «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς» (Ματ. δ' 14-16). Θὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ νόημα καὶ τῶν δύο ὄψεων τῆς εἰκόνας, διότι αὗται ἀλληλοσυμπληροῦνται.

1. Ἡ θαυμαστὴ σοφία τοῦ Σολομῶντος παρατηρεῖ· *«Υδωρ βαθύ λόγος ἐν καρδίᾳ ἀνδρός, ποταμός δὲ ἀναπηδῶν καὶ πηγὴ ζωῆς»*. Λέγει δηλ. ὅτι ὁ λόγος τῆς ἀληθείας — ὁ λόγος τοῦ Κυρίου — ὅταν ἐμποτίσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, γίνεται ὕδωρ βαθύ καὶ ἀνεξάντλητον. Ποταμός ποὺ ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ πιστοῦ, καὶ τρέχει διαρκῶς ὡς πηγὴ ποὺ δίνει ζωὴν.

Ἀλεξίου. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸς στὴ Δύσι οἱ ἀδελφοί φῶτες τῶν Ἀλεξιανῶν, ποὺ, ἐμπνεόμενες ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Ἀλεξίου, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν ἀσθενῶν. Στους νεωτάτους χρόνους ἀναπτύχθηκε στὴ Δύσι πλούσια φιλολοφία γιὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἁγίου Ἀλεξίου.

Ἡ κάρα τοῦ ἁγίου διασώθηκε στὴν Ἱ. Μονὴ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἐνῶ ὁ χαρακτηρισμὸς του ὡς «ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ» ἐγίνε παροιμιώδης στὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Σὲ διάφορες ἐπαρχίες τιμᾶται ὡς ἀλεξίκακος, ποὺ ἀπομακρύνει ἰδίως ἐπιδημίες.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἄν ἔπομένως ὁ λόγος τῆς θείας ἀληθείας ἐνοικεῖ πλουσίως εἰς τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπον, τὸν ἐμποτίζει καὶ τὸν ἐπηρεάζει εἰς βάθος. Ἐνεργεῖ ὡς φωτισμὸς τοῦ νοῦ καὶ συνέτισις τῆς καρδίας. Καὶ ὅσο περισσότερο γίνεται κτῆμα τῆς ψυχῆς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁδηγεῖ καὶ κατευθύνει ὀρθῶς τὸν ἄνθρωπον εἰς πᾶσαν περίστασιν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ πιστὸς ἀποδεικνύεται φωτισμένος ἄνθρωπος, κυριολεκτικῶς θεοφώτιστος καὶ «χριστοδιδάκτος». Καὶ ἰδοὺ ἡ διαπίστωσις τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὁ ὁποῖος δὲν διστάζει νὰ ἀποκαλέσῃ τοὺς πιστοὺς Θεσσαλονικεῖς «θεοδιδάκτους εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους» καὶ μὴ ἔχοντας ἀνάγκη νὰ τοὺς γράψῃ καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ περὶ φιλαδελφίας (Α' Θεσ. δ' 9-10).

2. Δὲν παραλείπει ὅμως νὰ συμβουλεύσῃ· «ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως» καὶ νὰ προσθέσῃ παραινετικῶς· «ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ἄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» καὶ νὰ γενικεύσῃ τὴν σύστασιν· «καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ» (Κολοσ. γ' 16-17).

Ἐπὶ τοῦ ὁμοιοπαρομοῦ περιγραφῆ τοῦ κατὰ Χριστὸν μορφωμένου καὶ συγκεκριμένου χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς «γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν... ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ» (Ματ. ιγ' 52).

Εἶναι σπουδαιότατον πνευματικὸν κεφάλαιον ἡ κατὰ Χριστὸν μόρφωσις τῶν πιστῶν. «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι». Καὶ ἀναπηδᾷ ἀπὸ μέσα τῶν «πηγῶν ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», ὅπως εἶπεν ὁ Κύριος (Ἰω. δ' 14) διὰ τοὺς ἀντλοῦντας καὶ πίνοντας ἀπὸ «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν» τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας Του.

3. «Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτὸν» ἔχουν ἐντὸς αὐτῶν πολῦτιμον παρακαταθήκην θεῶν μηνυμάτων, χρησίμων καὶ ἐπωφελῶν καὶ ἐποικοδομητικῶν ἀνὰ πᾶν βῆμα.

Τί πρῶτον καὶ τί δευτέρον νὰ ἀναφέρωμεν; Ἐνδεικτικῶς θὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ πιστὸς, ἀπὸ τὸν πλούσιον «λόγον παρακλήσεως» (Πράξ. ιγ' 15) ποὺ διαθέτει, μπορεῖ κατὰ περίπτωσιν νὰ ἀντλήσῃ:

— λόγον παρηγορητικὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους·

— λόγον καθαιρόντα τὴν ψυχὴν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς [Πρβλ. «ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν» (Ἰω. ιε' 3)].

— λόγον δροσιζόντα τὴν ψυχὴν καὶ ἐνισχύοντα τὴν

κουρασμένην ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καρδίαν.

— λόγον πού δύναται νὰ ἐνσταλλάξῃ βάλαμον εἰς τὰς πονεμένας ψυχάς.

— λόγον ἀποκαλύπτοντα τὴν σοφίαν, τὴν δύναμιν, τὴν ἀγάπην, τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ — «ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν» (Α' Πέτ. ε' 7).

— λόγον ἐν γένει «ἐπαγγελίας ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (Α' Τιμ. δ' 8).

— λόγον, τέλος, ὑπομονῆς «κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου» (Τίτ. η' 7).

Ἡ δύναμις τοῦ λόγου — καὶ τῆς χάριτος — τοῦ Κυρίου φωτίζει καὶ ἀγιάζει τοὺς ἐντροφῶντας εἰς αὐτά. Καὶ κατευθύνει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. «Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (Ἰω. α' 17). Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας μὲ αὐτὰ τὰ δύο μᾶς τρέφει καὶ μᾶς καταρτίζει. Μακάριοι οἱ δι' αὐτῶν «λόγον ζωῆς ἐπέχοντες» (Φίλιπ. β' 16) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΤ' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

23. ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«*Ἐγὼ εἰμι Ἰωσήφ ὁ ἀδελφός ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον*» (Γεν. με' 4).

Εἰς φοβερὰν περιπέτειαν ἔρριψαν τὸν Ἰωσήφ οἱ ἀδελφοί του. Ἐφθόνησαν τὰ χαρίσματά του. Ἐζήλευσαν τὰ ἔξοχα προτερήματά του. Καὶ ἠθέλησαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Τελικῶς δέ, διὰ νὰ μὴ τὸν θανατώσουν, τὸν ἐπώλησαν ὡς σκλάβον εἰς Αἴγυπτίους.

Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἐπροστάτευσεν θαυμαστῶς τὸν ἄθῳον καὶ ἀγνὸν ἐκεῖνον νέον. Καὶ ἔφερε τὰς περιστάσεις κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ διαλάμψῃ ἡ ἠθικὴ του ἀκεραιότης ἐνώπιον τοῦ Φαραῶ τῆς Αἴγυπτου, καὶ νὰ προωθηθῇ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀνώτατα ἀξιώματα, μέχρι καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀντιπασιλῆως τῆς Αἴγυπτου.

Καὶ ἰδοὺ τώρα, εἰς περίοδον λιμοῦ, προσέρχονται ἰκέται ἐνώπιόν του οἱ ἀδελφοί του, ὡς ἄγνωστοι πρὸς ἄγνωστον, διὰ νὰ ζητήσουν τρόφιμα ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τῆς Αἴγυπτου, ἀπὸ τὴν συνετὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐσοδείας τῶν προηγουμένων ἐτῶν, πού εἶχεν ὀργανώσει ὁ Ἰωσήφ.

Ἐκεῖνος τοὺς ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Αὐτοὶ ὅμως ὄχι. Καί, ὕστερα ἀπὸ ὠρισμένας δοκιμασίας, ἐδέησε νὰ τοὺς ἀποκαλυφθῇ «*ἐγὼ εἰμι Ἰωσήφ ὁ ἀδελφός ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον*».

Ἐκεῖνοι ἔμειναν ἐμβρόντητοι. Τοὺς εἶπεν ὅμως εἰς μεταγενεστέραν συνάντησιν, τούτους τοὺς λόγους: «*ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ εἰς πονηρά, ὁ δὲ Θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθόν... ἵνα τραπῆ λαὸς πολὺς*». Τοὺς ἰδικούς σας κακοὺς σκοποὺς ἀνέτρεψεν ὁ Θεός. Αὐτὸς μετέτρεψε τὴν ροὴν τῶν πραγμάτων, ὥστε νὰ προκύψῃ μεγάλο καὶ γνικώτερο καλόν. Καὶ νὰ τραπῆ λαὸς πολὺς μὲ τὴν φροντίδα μου καὶ τὴν ἐξουσίαν μου.

Ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ ἔδειξεν ὅτι Ἐκεῖνος κυβερνᾷ

καὶ κατευθύνει τὰ πάντα. Καὶ ἐνέταξε τὴν περιπέτειαν τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὸ σχέδιον τῆς θείας Αὐτοῦ «οἰκονομίας» διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Τὸν μὲν Ἰωσήφ ἀνύψωσεν (ἀπὸ τὸν λάκκον, ὅπου τὸν ἔρριψαν οἱ ἀδελφοί του, καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ὅπου τὸν ἐκλείσαν οἱ συκοφάνται) ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐναλλακτικὴ κατάστασις τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς περιπετείας εἰς τὴν δόξαν, ἀπὸ τὸν λάκκον εἰς τὸν θρόνον, καὶ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν λύπην εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν νίκην, κατέγραψεν εἰς τὰς σελίδας τῆς Π.Δ. τὸν τύπον (προτύπων) τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος «*ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ χαρὰ ἐν ὄλω τῷ κόσμῳ*» διὰ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ διὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως Αὐτοῦ, «*ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς*» (Ἐβρ. η' 1).

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως ὁ Ἰωσήφ λογίζεται «*τύπος τοῦ Χριστοῦ*». Ἐν μέσῳ τῆς κακίας, ἡ ὁποία τὸν περιέβαλε, καὶ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως τοῦ κόσμου, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ψαλμωδὸς ἀπαυδύρετο: «*πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός*» (Ψαλμ. ιγ' 3), ὁ Ἰωσήφ ἦτο «*πάγκαλος*», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ὁ συναξαριστής. Εἶχεν ὅλας τὰς ἀρετάς. Ἐπορευέτο «*ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασι Κυρίου ἄμειπτος*» (Λουκ. α' 6). Καὶ κατὰ τοῦτο ἀπεικόνιζε τὸν Χριστόν. Τὴν ἀγιότητά του — τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν — καὶ τὸ ἠθικὸν κάλλος Ἐκεῖνου πού ἦτο «*ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ πάντας βροτούς*».

Βεβαίως ἡ ἀγιότης τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἄπειρος, διότι εἶναι Θεάνθρωπος· ἐνώ ἡ ἀγιότης τοῦ Ἰωσήφ κινεῖται εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Ἐν τούτοις ὁ «*ὑπογραμμός*» (τὸ τέλειον πρότυπον) τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἰδανικὸν πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν — «*ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν*» (Ἐβρ. ιβ' 2). Ἐκεῖνος κατέλειπεν εἰς ἡμᾶς «*ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ*» (Α' Πέτ. β' 21).

Ἐχομεν χρέος ὅπως «*ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα*» (Ἐβρ. ζ' 1). Νὰ τεινώμεν πρὸς τὸ τέλειον. Νὰ προσεγγίζωμεν ὅσον τὸ ἀνθρώπινος δυνατὸν περισσότερον τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀγιότητος. Καὶ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ ὑψίστη βαθμὶς εἰς τὴν ὁποίαν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ, μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ «*καταρτισμὸς τῶν ἁγίων*» μπορεῖ νὰ φθάσῃ «*εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ*» (Ἐφεσ. δ' 13). Ἡ, κατ' ἄλλην συναφῆ διατύπωσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὰ ὅρια τῆς ἠθικῆς τελειότητος τῶν πιστῶν ἐκτείνονται «*ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ἡμῖν*» (Γαλ. δ' 19). Δηλ. ὁ στόχος εἶναι νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν προσωπικότητα ἡ φθαρεῖσα εἰκὼν τοῦ Θεοῦ (πού μᾶς ἔπλασε «*κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν*»). Καὶ θὰ ἐπιτευχθῇ μὲ τὴν «*μίμησιν τοῦ Χριστοῦ*», ὅταν στῆν ζωὴν μας κυριαρχῇ Ἐκεῖνος, ἡ ἀγιότης Του, ὁ νόμος Του, ὁ δρόμος πού μᾶς ἐχάραξεν, ὥστε νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς «*τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός*» (Κολ. γ' 11). Τότε «*τῷ Κυρίῳ ζῶμεν*» (Ρωμ. ιδ' 8). Καὶ «*ζῆ ἐν ἡμῖν Χριστός*» (Γαλ. β' 20). Καὶ σωζόμεθα δι' Αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ Του.

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Βεβαίως κάποιο περιστατικό, κάποια απογοήτευση, κάποιο ατύχημα, μπορεί να φέρει και το αντίθετο αποτέλεσμα. Να ξυπνήσει μέσα του την ροπή προς το κακό. Να ενεργοποιήσει την αρνητική δύναμη μέσα στο παιδί. Μία αποτυχία να πνίξει τον ένθουσιασμό του, την διάθεση για δημιουργία. Μπορεί να συμβούν και τα δύο με τα ίδια περιστατικά. Κάτω από διαφορετικές συνθήκες, σε διαφορετικής φύσεως παιδιά. Μια άτυχία του ένα παιδι το βοηθεί να βρει τον δρόμο του και να ακολουθήσει άνοδική πορεία. Μπορεί όμως να συμβεί και το αντίθετο. Το παιδί να απογοητευτεί και να πέσει και να μην φτιάξει τίποτα στη ζωή του.

Ξέρω από την πείρα μου, ως Πνευματικού, μια μητέρα που με την αγάπη της και την εμπνευσή της σε μια αδυναμία του σαν μαθητού, που δεν ήθελε να πάει στο σχολείο, του έδωσε τέτοια ώθηση που έγινε και Καθηγητής σ' ένα Πανεπιστήμιο, στην Αθήνα (είχε φθάσει και με τον χωροφύλακα να το συνοδεύει στην πρώτη τάξη του Δημοτικού. Σήμερα νομίζω πως είναι Καθηγητής στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο). Ένω σε άλλη περίπτωση, ίδια περίπου, που η μάνα θεώρησε σαν προσβολή της να μην αγαπά το παιδί της το σχολείο, με λόγια προσβλητικά και απαράδεκτη συμπεριφορά απέναντί του, το παιδί της, μικρό τότε, που εγώ είχα γνωρίσει τη μάνα, είχε καταντήσει παιδί του δρόμου. Κάποιος καλός άγγελος φάνηκε στο δρόμο της μάνας και το παιδί δεν έφτασε στο γκρεμό. Τον έζησα προσωπικά, σαν έναν καλό επιχειρηματία. Το είχε ο άγγελος εκείνος καθοδηγήσει (ένας πνευματικός), ν' αλλάξει συμπεριφορά.

Τί δεν μπορεί να κάμει μια χριστιανή μάνα, ένας πατέρας με σκέψη φωτεινή κι εμπνευση. Μπορεί ν' αλλάξει την πορεία σ' ένα όρμητικό ποτάμι, εργαζομένη συστηματικά, επίμονα, και πιδό πέρα από το πέρασμά του. Πάντα όμως προσευχομένη, κι αν χρειάζεται και γονατιστή.

—Αυτό το παιδί κάθε μέρα και περισσότερο με άνησχεϊ. Μου γυρίζει κάθε βράδυ μετά τη μία (ήταν μάνα χήρα και το είχε μοναχοπαιδί). Το καλόπιασα, το μάλωσα, τί να κάμω άλλο. Το άφησα κι αντί να περιμένω και να συνεχίζωμε κάθε μέρα με το καθημερινό μάλωμά μου, πάω και κοιμάμαι. Που βέβαια μέχρι που να γυρίσει, δεν μπορώ να κλείσω μάτι.

—Δεν αλλάξεις τακτική κυρά-Μαλάμω; Να το περιμένεις στο παράθυρο κάθε βράδυ κάνοντας όλη την ώρα νοερά προσευχή.

—Αφού δεν πρόρεσα να κάμω τίποτα με τόσα που του έχω πεϊ. Και θα το πετύχω με τη σιωπή μου, παπά μου;

—Δοκίμασε κι αυτό κυρά-Μαλάμω και βλέπομε.

Πέρασαν έξι-επτά μέρες και γύρισε χαρούμενη η κυρά-Μαλάμω.

—Τί θαύμα ήταν αυτό, παπά μου. Έκανα όπως μου είπες με ύπομονη και επίμονη. Σιωπή και προσευχή. Έρχόταν, του άνοιγα την πόρτα και κει που περίμενε την αντίρα και τη βροχή και την καταγίδα, εύρισκε γαλήνη και σιωπή. Στις έπτά μέρες, στη μια βδομάδα δεν κρατήθηκε. «Ρε μάνα, δεν με βρίζεις, δεν παίρνεις τότε ένα ξύλο να με κοπανάς; κι έπεσε με κλάματα στην άγκυλιά μου.

Η αγάπη, ή επίμονη και ή αγωνία της μάνας, βοήθησε να βρει το δρόμο του το παιδί της. Από την άλλη μεριά πήγε σ' ενός μάρμαρα του το παπλωματάδικο. Σήμερα κρατάει στον Πειραιά δικό του αξιόλογο παπλωματάδικο.

9. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΚΑΘΕ ΑΡΕΤΗΣ

Δύο πορείες κάνουν συχνά αισθητή την παρουσία τους, στον κόσμο, στους ανθρώπους, στα παιδιά. Η άνοδική και ή κατιούσα. Δυσκολότερη πορεία είναι ή άνοδική. Στην κατιούσα παίρνει θέση ή αδυναμία. Και κανείς αποδυναμώνεται κυρίως από την άμαρτία. Ώθηση για την άνοδική πορεία δίνει στον άνθρωπο, και εν προκειμένω στο παιδί, κυρίως μια ζωντανή και ανθούσα αρετή. Όπως και στη κατιούσα μια κραυγαλέα κακία. Που βέβαια την παίρνει κανείς, αυτή τη δεύτερη πορεία, πολύ ευκολότερα. Πιδό δύσκολη προσπάθεια χρειάζεται όταν επιχειρεί κανείς αλλαγή πορείας. Από κατιούσα σε άνοδική. Κι αυτό είναι θέμα που πρέπει να απασχολήσει πολύ μια μητέρα. Και τον πατέρα βέβαια, κυρίως όμως την μητέρα, γιατί εύρίσκεται κοντά στο παιδί περισσότερη ώρα κατά την πρώτη κυρίως ηλικία.

Γίνεται δεκτό απ' όλους, ότι μια αρετή συγκινεί πολύ τον άνθρωπο. Γιατί είναι καρπός της θείας φύσεως του ανθρώπου. Και στην παρουσία της, ή θεία φύση μέσα του ξυπνά. Απ' αυτό γίνεται γνωστό πως υπάρχει μέσα σε όλους τους ανθρώπους, συνεπώς και σ' όλα τα παιδιά, ή θεία πνοή, και απ' αυτό κυρίως πειθόμεθα πως είμαστε και του Θεού δημιουργήματα. Όμως άλλο τόσο είναι βέβαιο, πως και μια κακία ευκολώτατα παρασύρει προς το κακό. Όταν μάλιστα εμφανίζεται στη μάνα σαν κτυπητό φαινόμενο. Κι απ' αυτό φαίνεται πάλι ή ανάγκη τόσο μεγάλη για έναρέτους γονείς, αν θέλουν να φτιάξουν έναρέτα τα παιδιά. Εκτός του ότι γνώρισμα του αληθινού χριστιανού και του σωστού ανθρώπου είναι να είναι έναρέτος, αν δεχόμαστε βέβαια πως ή αρετή στον άνθρωπο, στη μάνα και στον πατέρα, στους ανθρώπους γενικά, είναι και στολίδι και δύναμη. Όταν μάλιστα οι γονείς κάνουν έντονη την παρουσία τους με τις αρε-

τές τους, γίνονται τὰ κίνητρα και γιά τὰ παιδιά τους, γιά νά τους μιμηθοῦν.

Πρῶτο λοιπόν. Ἡ συγκίνηση στή καρδιά τοῦ παιδιοῦ και τοῦ κοριτσιοῦ. Μὲ ὄλες τίς ἀρετές τους. Μὲ τὴν εὐθύτητά τους, μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη τους, μὲ τὴν ἀγάπη τους, μὲ τὴν καθαρότητά τους, μὲ τὴν ἠθική και μὲ τὴν κάθε ἄλλη ἀρετή. Γι' αὐτὸ και ζοῦμε κάθε μέρα τὸ φαινόμενο. Σπάνια χαιρόμαστε μιὰ κοπέλα νοικοκυρά, κόρη μάνας ἀνοικοκύρευτης. Ἐνῶ συχνὰ και νοικοκυρὲς μανάδες, ὅταν δὲν δίνουν μεγάλη σημασία νά τὴν μεταδώσουν τὴν νοικοκυροσύνη τους στὴν κοπέλα τους, μπορεῖ κάποτε νά βροῦμε τὴν κόρη της, χωρὶς νά ἔχει ἀρετή της και στολίδι της και δύναμή της τὴν νοικοκυροσύνη.

Ἡ διδασκαλία πού πάντα γίνεται στὰ παιδιά, ἀκόμα και γιά τὴν ἐργατικότητα τους πού πρέπει νά τους διακρίνει, δὲν φτάνει. Τὸ παράδειγμα ὅταν ὑπάρχει δυνατό, και ἡ διδασκαλία φέρνει τὸ ἀποτέλεσμα πού πρέπει. Μπορεῖ νά γίνει αὐτὸ συνειδηση σ' ὄλους μας; Ὅχι νά κάνουμε μόνο διαπιστώσεις γιά τὴν παρουσία τοῦ κακοῦ στὸν κόσμο και ν' ἀφίνουμε ἔξω τὸν ἑαυτὸν μας. Μποροῦμε νά λέμε στὰ παιδιά μας και τὸ κάνουν ὄλοι αὐτό. Λέμε: «Νὰ προσέχεις παιδί μου τίς κακὲς παρέες». Καλὴ σύσταση, τὰ φτιάξαμε ὅμως ἐμεῖς τὰ παιδιά μας τέτοια πού νά χρειάζεται, αὐτὰ ν' ἀποφεύγουν τὴν κακὴ παρέα; Ἐργαστήκαμε, δώσαμε πρότυπο τὸν ἑαυτὸν μας στὸ δικό μας παιδί μὲ τὴν ἀρετὴ τὴν δική μας; Κάνουμε ἐμεῖς στὸ σπίτι μας, σὲ συνεργασία και μὲ τὸν σύζυγό μας και μὲ τὴν θεομὴ προσευχή μας, γιά τὸ δικό μας παιδί, γιά ν' ἀποτελεῖ τὴν καλὴ συντροφιά και γι' αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τὸ συναναστραφοῦνε; Διότι δὲν εἶναι καθόλου παράξενο νά μὴν συνιστοῦν ἄλλοι γονεῖς, τῶν δικῶν μας παιδιῶν τὴν συναναστροφή. Κι αὐτὰ ὄλα πολὺ ἐνωρίς. Στὰ πρῶτα του χρόνια και μὲ τὴν προϋπόθεση πὼς γινόμαστε πρότυπα ἐμεῖς μὲ τὴν ἀρετὴ μας στὰ παιδιά μας.

Ἦλθε κάποτε σὲ μένα μιὰ μάνα. Μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ πνευματικοῦ δέχτηκα τὴν ἐπίσκεψη πολλῶν μανῶν και πολλὲς φορές. Κι ἄλλες πολλὲς φορές πῆγα μόνος μου και τίς βρήκα. Σ' αὐτὴ ὅμως τὴ συγκεκριμένη περίπτωση. Τὴν γνώριζα πολὺ καλὰ τὴ μάνα αὐτή. Ἦταν ἀνήσυχη και καλή. Δὲν εἶχε ὅμως ἀρετὰ ἀπασχοληθεῖ μὲ τὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ της. Εἶχε και μιὰ παραδουλεύτρα, δὲν ἦταν και ἐργαζομένη. Δὲν εἶχε ὅμως παρακολουθήσει προσεκτικὰ και ἀπὸ πολὺ κοντὰ τῆς κόρης τὴν ἀνάπτυξη. Και ξαφνικά, ξαφνιάστηκε παρατηρώντας προσεκτικὰ τὸ μέγαλωμά της και κυρίως ἐκεῖνο τὸ ἐπαναστατικὸ πού παρουσιάζουν στὴ συμπεριφορὰ τους στὴν τελευταία περίπου τῆς Γυμνασίου.

— Ἀρχίζει και μοῦ βγάζει και γλώσσα και μοῦ ἀντιμιλάει και διαφωνεῖ. Μέχρι τώρα δὲν τὸ παρουσίαζε, τουλάχιστον ὄχι σ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ.

— Κάποτε ὅμως σὰς εἶχα συστήσει, πὼς θὰ τὰ πα-

ρουσῆξε αὐτὰ τὰ φαινόμενα, και πὼς θὰ ἔπρεπε νά εἶστε γι' αὐτὸ ἐτοιμασμένη.

— Ἐμφανίστηκε ὅμως πιδ γρήγορα. Θέλω νά τὴν στρώσω ὅμως και στὸ νοικοκυριό.

— Πὼς νά τὴν στρώσης ὅμως πού ἐσὺ ἔχεις τὴν παραδουλεύτρα, κι ἐγὼ εἶχα ἤδη προβλέψει τί θὰ γίνει. Θὰ συνεχίσεις κι ὅταν κάπως μεγαλώσει, νά τῆς κάνεις ὄλα τὰ χατήρια.

— Μὰ αὐτὸ γινόταν ὅταν ἦταν μικρὴ.

— Ποτὲ δὲν εἶναι μικρὴ μιὰ κοπέλα γιά νά φτιάξει τὸ κρεβάτι της. Ὅταν κάνεις τὴν ἀρχὴ τότε πού ἔχει βγάλει τὸ Δημοτικὸ, δὲν τὸ ξέρεις ὅτι θὰ ἐπαναστατήσει; Και θὰ σοῦ πεῖ: «Και τί τὴν ἔχομε τὴν παραδουλεύτρα».

— Μοῦ τὸ εἶπε ἤδη Πάτερ.

— Κάποτε διακριτικὰ σοῦ εἶχα πεῖ, πὼς δὲν ἦταν ἀπαραίτητη σὲ σένα μιὰ ὑπηρεσία. Θὰ ἦταν κουραστικό, θὰ ἦταν ὅμως και εὐχαρίστησή σου. Και μὲ μιὰ βοηθὸ πού συγυρίζει τὸ σπίτι κάθε μέρα, πού κάνει τὰ δευτερεύοντα και στὴν κουζίνα, μέχρι πού πλένει και τὰ πιάτα, δημιουργεῖ γιά σένα κάτι πού μπορεῖ νά σὲ βλάψει. Νὰ ψάχνεις νά βρεῖς τρόπο νά περάσεις τὴν ὥρα σου, μέσα και ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι.

— Δὲν καταλαβαίνω τί θέλετε νά πεῖτε.

— Θέλω νά πῶ, πὼς εἶναι ἀπαραίτητη ἡ παρουσία σου στὸ σπίτι και μάλιστα μὲ διαρκὴ ἀπασχόλησή σου μὲ τὸ νοικοκυριό.

— Μὰ νομίζω πὼς κι αὐτὸ μπορῶ νά τὸ προγραμματίσω. Μὰ πρέπει και στὴν κόρη μου νά ἐπιβληθῶ.

— Δύσκολα θὰ τὸ καταφέρεις. Σὲ λίγο ἀν βγαίνεις ἐσὺ μὲ τίς φίλες σου κι ἔρχονται κι αὐτὲς σὲ σένα, μὲ κάποιες ἐνασχολήσεις σας, μπορεῖ και γιά κουμ-κάν. (Γιατί πὼς νά καλύψετε τίς ὥρες σας). Και γι' αὐτὸ ἔχει ὁ κόσμος ἀσχοληθεῖ στὸ κουτσομπολιό του. Θὰ ζητήσῃ κι αὐτὴ γιά τίς ἐλεύθερες ὥρες τῆς ἐνασχολήσεως.

— Μὰ μοῦ εἶχατε ἤδη συστήσει νά μὴν ἔχει ἐλεύθερες ὥρες. Πάντα νά τίς γεμίζει ἐποικοδομητικὰ μάλιστα. Μὲ γλώσσα, μὲ φροντιστήριο και μὲ ἐνασχολήσεις στὸ σπίτι.

— Νὰ σὲ βλέπει ὅμως και σένα μ' αὐτὰ και συνέχεια ἐνασχολομένη και μάλιστα νά τὴν ἐντυπωσιάζεις. Και νά τὴν ἀφοπλίζεις και νά τὴν προσγειώνεις ὅταν ἐπαναστατεῖ. Νὰ μπορεῖς νά τῆς πεῖς: «Δὲν βλέπεις ἐμένα;».

— Δύσκολο θέμα ἡ ἀποστολὴ τῆς μάνας ὅπως τὴν βλέπετα ἐσεῖς σὰν Ἐκκλησία.

— Ὅταν τὴν βλέπει κανεὶς σωστά. Ἐγὼ δὲν φαίνομαι τίς ἀπόψεις μου σὰν Ἐκκλησία μόνο. Ἐτοὶ διδάσκει και ἡ Παιδαγωγικὴ και ἡ τετραγωνὴ λογικὴ ἀκόμα. Και ἡ χριστιανικὴ ἄποψη μ' αὐτὰ συμφωνεῖ. Καλό, ἠθικό, τίμο και ὀλοκληρωμένο ἄνθρωπο θέλομε νά φτιάξωμε.

Σὲ ἀπασχολεῖ τώρα ἡ μεγάλη. Ἐχεις ὅμως κι ἄλλες δύο πιδ μικρές. Τώρα σὲ φόβισε μόνο ἡ μεγάλη.

Με τις δύο πιό μικρές δὲν ἔχεις ἀκόμη ἀσχοληθεῖ. Κι ὁμως πάντα εἶναι καιρὸς καὶ γι' αὐτές. Θὰ ἀκολουθήσεις τὴν ἴδια τακτική. Χρειάζονται καὶ θυσίες. Θὰ θυσιάσωμε καὶ συνήθειες καὶ μικροεπιθυμίες. Εἶδεμὴ τὸ χάσαμε τὸ τρένο καὶ γι' αὐτές. Ἐπρεπε νὰ ξαφνιαστεῖς, ν' ἀνησυχήσεις γιὰ νὰ προβληματιστεῖς καὶ νὰ καταφύγεις καὶ σὲ μένα. Ριζικὴ ἀλλαγὴ λοιπόν, κι ἐπιστροφή στὴν παράδοση. Κι ὅταν καταφέρωμε νὰ περισώσωμε, νὰ συγκρατήσωμε, μὲ κάποιον σκληρὸν ἀγώνα γιὰ σένα. Ἐσὺ εἶσαι στὴν οὐσία καὶ καλὴ καὶ λογικὴ, καὶ μάτια καθαρὰ διαθέτεις. Στρέψατε λοιπόν κι ἐντὸς σου καὶ στὸ σπῆτι σου κι ἔχεις δυνατότητες νὰ πετύχεις. Ἦδη δὲν εἶναι καὶ πολὺ ἀργά. Κουράσου καὶ λίγο περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ πὸν πρέπει, πὸν ἔπρεπε νὰ σὲ ἀπασχολήσουν τὰ καθήκοντά σου τὰ μητρικά.

—Μὰ νὰ γυρίσωμε στὰ χρόνια τὰ δικὰ μας πίσω; Νὰ μάθει νὰ σκουπίζει καὶ νὰ περιποιεῖται τὸν ἑαυτὸν της, ἀφοῦ εἴμαστε κάποιας οἰκονομικῆς στάθμης μὲ τὰ μέσα πὸν διαθέτομε;

—Ἄκουσέ με καλά. Οἱ ἐποχὲς ἄλλαξαν, ἢ συμπεριφορὰ μας ν' ἀλλάξει, ὄχι ὁμως καὶ οἱ στόχοι μας. Μόνο οἱ τρόποι μας νὰ συγχρονιστοῦνε. Ὅχι ὁμως ἐλαστικότητες πολλὲς καὶ ντύσιμο χωρὶς μέτρο. Οὔτε καταπίεση. Θέλει προσευχὴ καὶ τέχνη τὸ σύστημά μας γιὰ νὰ γίνεταί τὸ παιδί μας σωστὸ καὶ μὲ κάποιες ἀντιδράσεις ἀποδεχτό. Καιρὸς νὰ ἐξοικειωθοῦμε καὶ στὸ δικὸ μας περιβόλι καὶ νὰ δοκιμάσουν τὰ παιδιά καὶ τὰ δικὰ μας πορτοκάλια. Φτάνει νὰ πετύχωμε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὰ κάνωμε νὰ τὰ ἀποδεχτοῦμε. Νὰ τὰ προτιμήσουν καὶ ἀπὸ τὰ ξινὰ καὶ ἀνώριμα κι ἀπὸ τὰ σπιρὰ καὶ τὰ παραγινόμενα πὸν μέσα μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ σάπια. Ἡ γεύση ἐμᾶς πρῶτα νὰ μᾶς ἀρέσει, ἐμεῖς πρῶτα νὰ ἐκλέξωμε τὴν καλὴ ποικιλία, καὶ νὰ τὰ πείσωμε μὲ τὴν δική μας εὐχαρίστηση νὰ τὰ δοκιμάσουν.

Ἄκουσέ με καλά. Οἱ ἐποχὲς ἄλλαξαν, ἢ συμπεριφορὰ μας ν' ἀλλάξει, ὄχι ὁμως καὶ οἱ στόχοι μας. Μόνο οἱ τρόποι μας νὰ συγχρονιστοῦνε. Ὅχι ὁμως ἐλαστικότητες πολλὲς καὶ ντύσιμο χωρὶς μέτρο. Οὔτε καταπίεση. Θέλει προσευχὴ καὶ τέχνη τὸ σύστημά μας γιὰ νὰ γίνεταί τὸ παιδί μας σωστὸ καὶ μὲ κάποιες ἀντιδράσεις ἀποδεχτό. Καιρὸς νὰ ἐξοικειωθοῦμε καὶ στὸ δικὸ μας περιβόλι καὶ νὰ δοκιμάσουν τὰ παιδιά καὶ τὰ δικὰ μας πορτοκάλια. Φτάνει νὰ πετύχωμε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὰ κάνωμε νὰ τὰ ἀποδεχτοῦμε. Νὰ τὰ προτιμήσουν καὶ ἀπὸ τὰ ξινὰ καὶ ἀνώριμα κι ἀπὸ τὰ σπιρὰ καὶ τὰ παραγινόμενα πὸν μέσα μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ σάπια. Ἡ γεύση ἐμᾶς πρῶτα νὰ μᾶς ἀρέσει, ἐμεῖς πρῶτα νὰ ἐκλέξωμε τὴν καλὴ ποικιλία, καὶ νὰ τὰ πείσωμε μὲ τὴν δική μας εὐχαρίστηση νὰ τὰ δοκιμάσουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τελείωσα ἓνα δύσκολο βιβλίον μὲ τὴν δύναμη τῆς θεῖας, ἀνάλογα μὲ τὴν γνώση μου, μὲ τὴν πείρα μου καὶ τὴν δύναμή μου. Σὰν γιὰ νὰ παραθέσω τὴν πείρα μου καὶ τὴν ἀγάπη μου, σὲ συζύγους καὶ γονεῖς. Πρόκειται γιὰ αἶτημα τῆς ἐποχῆς, τουλάχιστον γιὰ συζύγους καὶ παιδιά τοῦ ποιμνίου μου καὶ γενικὰ τῆς μεσαίας καὶ κυριαρχῆς τάξης τῆς κοινωνίας μας. Πολλοὶ θὰ πιάσουν τὴν ἀγωνία μου καὶ τὸν καρπὸ

της καὶ τὸ μῆνυμά μου. Περνάμε μιὰ δύσκολη καὶ κρίσιμη περίοδο πὸν χρειάζεται νὰ ριζώμε καθαρὸ φῶς στὴ σημερινὴ δοκιμασία τοῦ γάμου καὶ ἀνύπαρκτης συχνὰ τῆς ἐνασχολήσεως τῶν συζύγων μὲ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους, μὲ τὸ κτίσιμο τοῦ χαρακτῆρα τους.

Καιρὸς νὰ μᾶς ἀπασχολήσει καὶ ἡ ἀρμονία πὸν μπορούμε, ἀν ἀσχοληθοῦμε συστηματικὰ καὶ μὲ πνεῦμα Χριστοῦ, στὸν γάμο. Καιρὸς νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν σὰν γονεῖς, ὅπως κι ἐμᾶς εἰδικὰ σὰν Ἐκκλησία, ὅπου ὑπάρχει δυνατότητα καὶ μὲ τὴν καλὴ διαπαιδαγώγηση καὶ καθοδήγηση τῶν παιδιῶν μας, ὅσο ὑπάρχει περιοχὴ σ' ἐμᾶς κι ὅταν, καὶ ὅπου, κι ὅπως πρέπει καὶ ἐπιτρέπουν οἱ δυνατότητές μας.

Ἐχομε στὸ κεφάλαιο αὐτὸ καθυστερήσει λίγο, σὲ ἔχομε μείνει πολὺ πίσω μὲ τὴν ἔννοια πὸς ναὶ μὲν τὰ νοιάζομαστε τὰ παιδιά μας καὶ τὰ ἀγαπάμε, ἀρκοῦμεθα ὁμως κυρίως γιὰ νὰ τὰ βοηθήσωμε ὑλικά καὶ νὰ τὰ ἀποκαταστήσωμε ἐπαγγελματικὰ καὶ μ' ἓνα κλασικὸ γάμο. Ἀτοίμαστα ὁμως γι' αὐτὸν καὶ σὲ λίγες περιπτώσεις νὰ ἐργαστοῦμε συστηματικὰ καὶ γιὰ νὰ τὰ κάνωμε καλοὺς χριστιανοὺς μὲ πρότυπο τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ προσωπικότητες ὀλοκληρωμένες.

Καιρὸς καὶ μ' αὐτὸ νὰ ἀσχοληθοῦμε. Τελειώνω μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, διασκευασμένους γιὰ τὴν περίπτωσή μου, καὶ τὴν ἀγωνία μου. «Ἐχω νὰ πῶ πολλὰ στὸ ποιμνίό μου καὶ στὴ σημερινὴ θλιβερὴ κοινωνία μας. Δὲν ἀρκοῦν ὁμως τὰ πηνήγνα, ἐξήγνα μικρὰ βιβλία μου σὰν κι αὐτό. Πόσοι θὰ τὰ πάρουν κι αὐτὰ στὰ χέρια τους. Πόσοι θὰ τὰ μελετήσουν προσεκτικὰ καὶ πόσοι θὰ τ' ἀκούσουν καὶ στὰ κηρύγματά μου, πὸν πολλοὺς τοὺς βλέπω πέντε φορὲς τὸ χρόνο, μερικὸς μίαν καὶ τοὺς πολλοὺς δὲν τοὺς βρίσκω καμιά φορὰ στὴν ἐκκλησία. Γι' αὐτοὺς, γιὰ τοὺς ἀναγνώστες μου καὶ γιὰ τὸ ποιμνίό μου καὶ γιὰ ὀλόκληρη τὴν κοινωνία κάνω τὴν προσευχή μου. Ὅσο γίνεται θεομῆ:

«Κύριε, φώτισε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας καὶ πάρε σὰν θυσία μας καὶ σὰν θυμίαμα τὸν πόθο μας, τὴ δύψα μας καὶ τὴν ἀγωνία μας, γιὰ μιὰ καθολικὴ λαχτάρα, γιὰ ἓνα πόθο, νὰ δοῦμε στὸν χριστιανικὸ γάμο ἀνθισμένη τὴν ἀρμονία, καὶ στοὺς γονεῖς τὴ συναισθηση, ἀνάλογη μὲ τὸν καθολικὸ πόθο τους, σὰν γονεῖς νὰ δοῦμε προσωπικότητες κι εὐτυχημένα τὰ παιδιά μας μὲ τὴν δική Σου εὐλογία. Ἀμήν».

(Τέλος)

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεταί κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

500. Γιατί ἡ ἀκολουθία τοῦ ὁρθρου ἔχει ἰδιαίτερο ἐναρκτήριο τρισάγιο, ἐνῶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἐφ' ὅσον ἐπισυνάπτεται στὸ μεσονυκτικό; (Ἐρώτηση π. Γ. Σ.).

Ἡ πρόταξη ἐναρκτηρίου τρισαγίου κ.λπ. στὴν ἀκολουθία τοῦ ὁρθρου ἀποτελεῖ πράγματι ἓνα μικρό, ἀλλὰ σύνθετο πρόβλημα. Κατ' ἀρχὴν ἡ παρατήρηση εἶναι ὀρθή, ὅτι, ἀφοῦ ὁ ὁρθρος πάντοτε ἐπισυνάπτεται στὸ μεσονυκτικό ὡς δευτέρη ἀκολουθία τῆς πρώτης ομάδος τῶν «ὑμνων» τοῦ ἡμερονυκτίου, σύμφωνα πρὸς ὅσα γνωρίζουμε καὶ ὅσα γράφηκαν στὴν προηγούμενη ἀπάντηση, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελεῖ ἐξαίρεση, ἀλλὰ νὰ ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...».

Ἐδῶ ὅμως ἀρχίζει μιὰ περιπέτεια ἐμπλοκῆς σὲ λεπτομέρειες, πού μᾶς ταλαιπωρεῖ μὲν, ἀλλὰ διαφωτίζει τελικὰ τὴν ιδιορρυθμία τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁρθρου. Καὶ γιὰ νὰ εἴμαστε ἀκριβεῖς, κατὰ τὶς καθημερινὲς ὁ ὁρθρος δὲν εἶναι ἡ δευτέρα, ἀλλὰ ἡ τρίτη ἀκολουθία τῆς πρώτης ομάδος, γιατί μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μεσονυκτικοῦ παρεμβάλλεται ὡς μεσῶριο ἡ δίψαλμος ἀκολουθία ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων μετὰ τὰ τροπάρια καὶ τὴν σχετικὴ εὐχή. Καὶ αὕτη μὲν ἔχει προσκολληθεῖ στὸ μεσονυκτικό τῶν καθημερινῶν καὶ δὲν δημιουργεῖ προβλήματα. Ἄλλη ὅμως ἀκολουθία ἔχει, μονίμως καὶ αὕτη, προσκολληθεῖ στὴν ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὁρθρου καὶ αὕτη δημιουργεῖ προβλήματα. Πρόκειται γιὰ τὸ «τρισάγιον ὑπὲρ τῶν βασιλέων» ἢ τὴν «βασιλικὴ ἀκολουθία», δίψαλμο καὶ αὕτη (Ψαλμ. ιθ' καὶ κ'), πού εἰσάγεται μετὰ τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» καὶ περιλαμβάνει τρισάγιο, τρία τροπάρια («Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου...» κ.λπ.) συναπτῆ καὶ ἐκφώνηση. Τὸ ἐναρκτήριο τρισάγιο πού προηγεῖται, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἀνήκει σ' αὕτη καὶ ὄχι στὸν ὁρθρο, γιατί εἶχε στὴν παράδοση τῶν ἀκολουθιῶν μιὰ σχετικὴ αὐτοτέλεια καὶ ἡ θέση τῆς κυμαινόταν σὲ διάφορα σημεία τῶν καιρῶν τῆς προσευχῆς. Ὁ ὁρθρος, κατ' ἐξαίρεση πάλι, δὲν ἔχει ἐναρξὴ μετὰ τὸ κοινὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...», ἀλλὰ τὴ θέση αὐτοῦ ἐπέχει τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...» καὶ «Κύριε, τὰ χεῖλη μου...», πού προτάσσεται τοῦ ἐξαψάλμου.

Στὴν πραγματικότητα, δηλαδή, στὴν ἐναρξὴ τοῦ ὁρθρου δὲν ἔχουμε κατ' ἀκριβείαν ἐξαίρεση τοῦ κανόνα, ἀλλ' ἀπλὰ μιὰ ἐμπλοκὴ ἀρχικῶς ξένων στοιχείων. Αὐτὸ φαίνεται καθαρότερα στὴν τάξη τῶν ἀγρυπνιῶν, ὅπου, ἐπειδὴ παραλείπεται ἡ βασιλικὴ ἀκολουθία, ἡ ἐναρξὴ τοῦ ὁρθρου, μετὰ τὴν ἀνάγνωση

πού ἐπισυνάπτεται στὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἐσπερινοῦ, γίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις...», δηλαδή θὰ λέγαμε ἀπὸ τὸ ιδιόρρυθμο «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» τῆς ἐναρξέως του. Καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις, πού μᾶς φαίνεται ὅτι ἀρχίζει ὁ ὁρθρος μετὰ τρισάγιο ὅταν ἐπισυνάπτεται στὸ μεσονυκτικό, τὸ τρισάγιο δὲν εἶναι δικό του, ἀλλὰ τὸ κεντρικὸ τρισάγιο τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας, πού προβάλλεται ὡς ἐναρκτήριο, ἐνῶ δὲν εἶναι, ἀλλὰ καταντὰ νὰ εἶναι μετὰ τὴν παράλειψη τῶν βασιλικῶν ψαλμῶν.

Κάπως ιδιόρρυθμη εἶναι ἡ περίπτωση τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας. Ἐκεῖ ὁ ὁρθρος ἔχει «Βασιλεῦ οὐράνιε...» καὶ τρισάγιο στὴν ἐναρξὴ του, γιατί παραλείπεται τὸ μεσονυκτικό «διὰ τὴν τῆς ἐσπέρας παράκλησιν», κατὰ τὸ τυπικὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ τοῦ Τριωδίου. Κατὰ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ἀρχίζει καὶ πάλι ὁ ὁρθρος μετὰ τρισάγιο, ἔστω καὶ ἂν ἐπισυνάπτεται στὸ μεσονυκτικό, εἴτε κατὰ μίμηση τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, εἴτε γιατί τὸ τρισάγιο, αὐτὸ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς τὸ ἐναρκτήριο τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας, πού διατηρήθηκε καὶ μετὰ τὴ συγκόλληση τῶν δύο ἀκολουθιῶν, εἴτε, τὸ ἱστορικὰ πιθανότερο, γιατί ἐδῶ διατηρήθηκε κατὰ παράδοξο τρόπο — ὄχι ὅμως ἀσυνήθιστο στὴ θεία λατρεία — ἡ μνήμη τῆς παλαιότητας πράξεως, κατὰ τὴν ὁποία μεσονυκτικὸ ἦταν τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὁρθρου, καὶ τρόπον τινὰ ἀγνοεῖται ἡ ὑπαρξὴ τοῦ νεωτέρου μεσονυκτικοῦ. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν εὐλογωτέρα ἐξήγηση γιὰ τὴν παράλειψη τοῦ μεσονυκτικοῦ κατὰ τὶς ἀγρυπνίες, ὅπου θὰ ἔπρεπε κατὰ λογικὴ ἐπιταγὴ νὰ κατέχει τὴν κεντρικὴ θέση.

*Μόλις ἐκνηλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις
τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ
(Ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης)*

*Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑπέροχους καὶ γνωστούς
ὕμνους τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεώς μας,
ἀληθινὸ ψυχοσωτήριο σάλπισμα, σὲ μιὰ κομψὴ
καλοτυπωμένη ἐκδοση (σχῆμα 12X17 ἐκατ., σελίδες 64). Ἀποβλέπει στὴ βαθύτερη κατανόηση
τοῦ κατανυκτικοῦ Μεγάλου Κανόνα ἀπὸ τοὺς
πιστοὺς, πού μετέχουν στὴν Ἀκολουθία τῆς
συντριβῆς καὶ τῆς μετανοίας. Τιμᾶται 200 δραχ.*

Η ΚΑΛΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Αναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Με ανάμικτα συναισθήματα

“Όλοι είμαστε ευαίσθητοι στις κρίσεις. Μια κρίση άδικη που γίνεται εις βάρος μας μπορεί να γεννήσει μέσα μας πολλών ειδών συναισθήματα καθώς και πολλών ειδών αντιδράσεις. Μια δίκαιη πάλι κρίση δεν μάς αφήνει αδιάφορους. Είτε θετική είτε αρνητική είναι αυτή. Στην περίπτωση αρνητικής κρίσεως και κριτικής αναζωπυρώνονται μέσα μας κρίσεις που έμεις οι ίδιοι έχουμε προλάβει να κάνουμε και έχουμε άπευθύνει στον ίδιο μας τον έαυτό.

“Όσο και να προσπαθούμε συχνά να δικαιολογούμε τα άδικαιολόγητα στον έαυτό μας, μέσα μας μάς τριβελλίζει μια άπαιτηση να είμαστε άκριβοδίκαιοι στο έσωτερικό βήμα. Γι’ αυτό και λέγεται ότι κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει από τον έαυτό του. Το κακό όμως είναι, ότι όταν κάποιος τρίτος μάς καταδικάζει, έμεις, τις περισσότερες φορές, έχουμε προλάβει και έχουμε ήδη καταδικάσει τον έαυτό μας.

Πιθανόν μάλιστα ή κρίση του τρίτου να είναι και έπεικότερη γιατί είναι φορές που εκείνος γνωρίζει λιγότερα άπ’ όσα ξέρει ο νοικοκύρης έαυτός. Τις ένοχές μας, λένε, δεν πρέπει να τις γνωρίζει ο συνήγορός μας για να μάς υπερασπίζεται πειστικότερα. “Αν γνωρίζει, ή θέση του είναι προφανώς δυσχερέστερη...

Οί πιο πάνω σκέψεις γεννήθηκαν σχεδόν αυθόρμητα με την άκρόαση του ευαγγελικού αναγνώσματος της Κυριακής της Ἀπόκρεω, του Ευαγγελίου της Κρίσεως. “Η κρίση μπορεί να χαρακτηρίζεται μέλλουσα, έσχατη, πλην όμως δεν παύει να μάς άπασχολεί σχεδόν κάθε μέρα, σε κάθε θεία λειτουργία στην όποια ζητάμε να είμαστε τότε, σε θέση ν’ αντιπαρατάξουμε μια «καλή άπολογία επί του φοβερού βήματος του Χριστού».

“Αν οί «ελεήμονες», σύμφωνα με τή διαβεβαίωση του Κυρίου έχουν εξασφαλισμένη τήν εκ δεξιών καθέδρα σ’ εκείνη τήν κρίση, ώστόσο κι έμεις οί άλλοι έλπίζουμε, ότι ο Έλεήμων Χριστός θα βρει να πεί δυο καλά λόγια για να μπορέσουμε να εισέλθουμε στη Βασιλεία των Ουρανών και να μη βρεθούμε στην πολλή δυσάρεστη θέση να μάς αποπέμψει. “Όλοι έλπίζουμε να παραταχθούμε στην εκ δεξιών παράταξη των ευλογημένων του Πατρός. Γι’ αυτό όμως χρειαζόμαστε καλές ανα-

φορές και καλές συστάσεις άπ’ όλους εκείνους άπό τους όποιους θα μπορέσουμε να τις έχουμε. Μόνοι μας είναι δύσκολο ν’ άπολογηθούμε. Το πολύ πολύ να ψελλίσουμε ένα «τότε σε είδομεν...;».

Παρουσία καταλυτική

Παρ’ όλο ότι συνήθως οί άνθρωποι θυμόμαστε πολλά, έν τούτοις ξεχνάμε και πολλά. Και καλά και κακά που έχουμε καμωμένα. Κι εκεί θα χρειασθεί όπωσδήποτε κάποιος να μάς τά ύπενθυμίσει. Κι αυτός ο κάποιος δεν μπορεί να είναι άλλος άπό τον «πάλιν έρχόμενον κρίναι ζώντας και νεκρούς», που θα δράσει καταλυτικά πάνω στη λήθη για να λειτουργήσει ή μνήμη καθαρή χωρίς διαλείψεις, χωρίς κενά, σε μια πληρότητα δεδομένων*.

Τότε, χωρίς καν να μάς άπευθύνει τον λόγο, χωρίς καν να μάς έλέγξει, θα συναισθανθούμε και θα θυμηθούμε και τότε Τόν είδαμε και τότε Τόν αντιπαρήλθαμε ή τότε Τόν πλησιάσαμε και στάξαμε λάδι στις πληγές και βάλαμο παρηγοριάς στην καρδιά. Δεν χρειάζεται καν ν’ άνοιχτούν βιβλία και ν’ ανατρέξει κάποιος σε καταγραμμένα έπεισόδια, σε σημειώσεις. “Η μνήμη του καθενός μας θα ζωντανέψει και τότε θα περάσουν σαν σε κινηματογραφική ταινία σκηνές που σε άλλους θα προκαλέσουν γαλήνη, σε άλλους άγαλλίαση, σε άλλους όμως φρίκη κι άναστεναγμούς, που το ένδεχόμενο ύψωμα των χεριών και το σκέπασμα των ματιών μας δεν θα μπορέσουν ν’ άποκρύψουν.

Θά είναι όπως τότε που μάς έρχονται στο μυαλό εικόνες άπό πράξεις μας που δεν θα θέλαμε να είχαμε κάνει σκέψεις που θα είμασταν ευτυχείς να είχαμε άποφύγει. “Η στενοχώρια μας τότε είναι άφόρητη και προσπαθούμε να τις άποδιώξουμε εισάγοντας στη νοητή όθόνη προβολής πιο ευχάριστες καταστάσεις άπό άλλα σενάρια που ευτυχήσαμε να ζήσουμε και να παίξουμε στη ζωή μας.

“Η «λογοδοσία» κατά κάποιον τρόπο θα γίνει,

* Πρβλ. αυτό που έλεγε ο Γέροντας Πορφύριος: «Νά ξέρεις, παιδί μου, ότι τα πάντα έναποθμεύονται μέσα στη μνήμη μας, και όταν ο Χριστός κρίνει κατάλληλη τήν ώρα μάς τα άποκαλύπτει» (Α. Σ. Τζαβάρα, Ἐναμνήσεις άπό τόν Γέροντα Πορφύριο, Ἀθήναι 1992, σ. 40).

Λεπτομέρεια από τὸ πολύπτυχο τῆς Μελλούσης Κρίσεως τοῦ φλαμανδοῦ ζωγράφου Rogier Van der Weyden (1443-1451) στὸ Νοσοκομεῖο (Hôtel - Dieu) τῆς πόλεως Beaune τῆς Βουργουνδίας, Γαλλία. Ἡ μεταγραφή ἀπὸ τὸν πίνακα σὲ ἰχνογράφημα ἔγινε, εἰδικὰ γιὰ τὸν «Ἐφημέριο», ἀπὸ τὴ βελγίδα Annie Van Puyvelde.

ὅπως ἔλεγε γνωστὸς Γέροντας, στὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτό. Τί νὰ σοῦ κάνουν τὰ βιβλία, ὅταν πρὶν τ' ἀνοίξεις τὰ ἄρχεις κιόλας διαβασμένα ἢ γνωρίζεις ἤδη τὸ περιεχόμενό τους. Ἡ πιὸ δύσκολη πρᾶγματι λογοδοσία!

Καθημερινὴ λογοδοσία

Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ σπουδαῖο, αὐτὸ τὸ Κριτήριο, αὐτὸ τὸ Βῆμα ποῦ θὰ στηθεῖ κάποτε, — ὅταν ὁ Θεὸς εὐδοκήσει καὶ τοῦ ὁποίου τῆ χρονικὴ στιγμή κανένας ἀκόμα δὲν γνωρίζει γιὰ νὰ μᾶς τῆ γνωστοποιήσει — νὰ τὸ στήνουμε μόνοι μας ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἢ καὶ καθημερινὰ καὶ ν' ἀνοίγουμε μόνοι τὸ βιβλίό τῆς ζωῆς μας. Νὰ θέτουμε ἤδη ἀπὸ τώρα τὰ ἐρωτήματα ἐκεῖνα ποῦ περιμένουμε νὰ μᾶς γίνουν τότε. Σὰν μιὰ ἀναπαράσταση πραγμάτων ποῦ θὰ γίνουν ὅμως στὸ μέλλον, τὰ ὁποῖα ἢ μνήμη λειτουργώντας με παράδοξο τρόπο μᾶς παρουσιάζει τώρα (μνήμη τοῦ μέλλοντος).

Σ' αὐτὴ τὴν ἀναπαράσταση ἔχουμε τὴν εὐκαιρία ν' ἀναφερθοῦμε στὸ παρελθὸν καὶ στὸ παρὸν, νὰ δοῦμε τί καλὸ κάναμε, τί καλὸ παραλείψαμε, τί κακὸ κάναμε καὶ πῶς μπορούμε νὰ ἐπανορθώσουμε. Ἐνεργώντας ὅμως μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σιγουρευόμαστε καὶ γιὰ τὸ ποῖα πορεία θὰ πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε στὸ ἐγγὺς μέλλον ὥστε νὰ βρισκόμαστε σὲ μεγαλύτερη συμφωνία καὶ ἀρμονία με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, με τὰ κριτήρια ποῦ ὁ Ἰδιος ἔχει θέσει καὶ θὰ θέσει ἀμείλικτα στὴν μεγάλη Παρά-σταση, ὅπου τὸ ζητούμενο θὰ εἶναι

σὲ ποῖα μεριά θὰ παρα-σταθοῦμε: ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων;

Μὲ τὴ λογοδοσία μας αὐτὴ ζοῦμε ἀπὸ τώρα τὸ μελλοντικὸ καὶ συνηθίζουμε στὴν ἰδέα τῆς μέλλουσας Κρίσεως καὶ τυχόν κατάκρισης καὶ καταδίκης μας. Αὐτὸ ὅμως μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἐνεργοποιῦμε τὴν ἰκεσία νὰ μὴ μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεὸς μιᾶς τέτοιας τύχης, ἀλλὰ μέσα στὸ μεγάλο Του ἔλεος νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὰ δεξιὰ Του.

Ὅσα σημειώθηκαν δὲν εἶχαν σὰν σκοπὸ νὰ παρουσιάσουν με λεπτομέρειες τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὰ εἶναι γνωστὰ ὅσο γνωστὰ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶναι ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ὁ Θεὸς μόνο γνωρίζει καὶ ἐπιτρέπει καὶ σ' ἐμᾶς νὰ γνωρίζουμε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐπὶ μέρους.

Στόχος μας ἦταν κυρίως ἡ υἱοθέτηση μιᾶς στάσεως ὡς πρὸς ἐκείνη τὴν Κρίση, μιὰ στάση προετοιμασίας κατὰ τὸ «ἠτοιμάσθη καὶ οὐκ ἐταράχθη» τοῦ ψαλμοῦ. «Ἄν ἡ μνήμη καὶ ἡ μελέτη θανάτου μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προσωπικοῦ μας θανάτου, ἢ καθημερινὴ μνήμη τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς Κρίσεως μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὴ Μεγάλῃ ἐκείνῃ Ἀναφορᾷ.

Ἄς εὐχηθοῦμε, ἢ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ποῦ θὰ γιορτάσουμε ὅλοι σὺν Θεῷ στὸ τέλος αὐτῆς τῆς εὐλογημένης περιόδου τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, νὰ εἶναι πρόγευση τῆς ἄλλης Ἀνάστασης ἢ ὁποῖα καὶ νὰ ἀποβεῖ τελικὰ ἀπὸ Ἀνάσταση Κρίσεως Ἀνάσταση Ζωῆς!

5. Η ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ πρωτόγονη θρησκευτικότητα ἦταν κατεξοχὴν ἐκφραστικὴ. Τὸ χαμηλὸ νοητικὸ ἐπίπεδο, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν κυριαρχία τῶν σωματικῶν ἐνστίκτων καὶ λειτουργιῶν, συντέλεσαν, ὥστε οἱ θρησκευτικὲς ἐκδηλώσεις τῶν πρωτογόνων νὰ πάρουν ἀπαρχῆς τὸν χαρακτήρα τῆς **Τελετῆς**¹.

Οἱ θρησκευτικὲς τελετὲς (Τελετουργίες, Ἱεροουργίες, Ἱεροτελεσιότητες), γίνονταν ἀπὸ τὰ ἐντεταλμένα γι' αὐτὲς πρόσωπα, τοὺς Τελεστές, σὲ ἓνα καθορισμένο τόπο, τὸ Τελεστήριον, ἢ σὲ ἰδρυμένο Ἱερό, ὅπως π.χ. ἦταν τὸ Ἱερὸ τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Περσεφόνης, στὴν Ἐλευσίνα, ὅπου ἐτελοῦντο τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια. Οἱ τελεστές, κατὰ τὴν τέλεση τῶν Ἱεροουργιῶν, φοροῦσαν πάντα εἰδικὰ ἐνδύματα, τὰ **Ἄμφια**².

Βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Τελετουργιῶν ἦταν οἱ διάφορες χειρονομίες καὶ κινήσεις τοῦ σώματος, ἰδίως δὲ ὁ χορὸς, μὲ τὴ συνοδεία μουσικῶν ὀργάνων (πνευστῶν καὶ ἐγχόρδων)³.

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῶν ἀρχαίων Ἱεροτελεστιῶν ἦταν ἡ παθητικὴ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὸν πρωτεύοντα ρόλο στὶς Τελετουργίες διεδραμάτιζαν οἱ Τελεστές, ὅπως εἶπαμε, οἱ «μεμνημένοι» δηλαδὴ στὰ ἱερὰ μυστήρια. Οἱ «μὴ μεμνημένοι» παρακολουθοῦσαν ἀπλῶς τὰ τελούμενα⁴.

Ἡ Ἐκκλησία προσέλαβε βέβαια ὀρισμένα στοιχεία ἀπὸ τὴν πρωτόγονη καὶ ἐβραϊκὴ τελετουργικὴ παράδοση, διότι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀνταποκρίνονται στὴν ψυχοσωματικὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως μέρος, προσέδωσε νέο περιεχόμενο στὴν ὅλη χριστιανικὴ λατρεία.

Ὅσο, στὴν ἐκκλησιαστικὴ καθημερινὴ πραγματικότητα, ἐπικρατοῦν συνήθειες καὶ πρακτικὲς ποὺ καταστρατηγοῦν, δυστυχῶς, τὰ οὐσιαστικὰ αὐτὰ στοιχεία τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Οἱ πρακτικὲς αὐτὲς ποὺ θυμίζουν πρωτόγονες λατρεῖες, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ συνεχιζόμενη **παθητικὴ συμμετοχὴ** τοῦ Λαοῦ. Σὲ ὅλες τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες, ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἶναι, δυστυχῶς, μηδαμινὴ ἕως ἀνύπαρκτη⁵. Σήμερα ὅμως ποὺ τὸ ἔθνος εἶναι ἐλεύθερο περισσότερο ἀπὸ 160 χρόνια καὶ ποὺ τόση πέραση ἔχουν οἱ ὁμαδικές, λαϊκὲς ἐκδηλώσεις, ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἐντείνει τὶς προσπάθειές της, γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχὴ τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ στὴ θ. Λειτουργία.

β) Ἡ **ὑπερβολικὴ ἔξαρση τοῦ Εἰκονοστασίου**. Τὰ πρωτοχριστιανικὰ καὶ ἀνοιγόμενα **Βῆλα** (=κουρτίνες) ποὺ χώριζαν τὸ Ἱερὸ Βῆμα ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο χώρο τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ, σιγὰ - σιγὰ ἐξελίχθησαν στὸ σημερινὸ βαρὺ, ὑψηλὸ καὶ ἀμετακίνητο Εἰκονοστάσιο (Τέμπλο). Ἡ μορφή αὐτὴ τοῦ εἰκονοστασίου ἐπανάφερε, ἐν μέρει, τὸν τελετουργικὸ χωρισμὸ Κλήρου καὶ Λαοῦ, ποὺ χαρακτηρίζε τὶς προχριστιανικὲς λατρεῖες. Πρέπει, γι' αὐτό, νὰ καταβάλλεται κάθε προσπάθεια, τόσο ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους Ἀρχιεπίσκο-

νες, κατὰ τὸ σχεδιασμὸ τῶν ναῶν⁶, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Λειτουργοὺς, ὥστε τὸ εἰκονοστάσιο νὰ μὴ γίνεταί «**χάσμα μέγα**» καὶ «**καταπέτασμα**» ποὺ κρατᾷ τὸ Λαὸ μακριὰ ἀπὸ τὰ τελούμενα. Οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι μιὰ πρώτη συνέπεια τῆς σταυρικῆς Θεοσίας τοῦ Γολγοθᾶ ἦταν τὸ γεγονός ὅτι «**τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω**» (Ματθ. κζ' 51).

γ) Ὁ περιορισμὸς τῆς λατρείας σὲ **ἱεροτελεσιότητες**. Ἡ Ἐκκλησία διετήρησε τὶς ἱεροτελεσιότητες, διότι ἀνταποκρίνονται στὴν ἀνθρώπινη φύση, ὅπως εἶπαμε. Ὁ περιορισμὸς ὅμως τῆς λατρείας μόνον σὲ πράξεις ποὺ τελοῦν οἱ ἱερεῖς, χωρὶς τὴν οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν, ὑποβιβάζει τὸν χαρακτήρα τῆς καὶ τὴν ἐξομοιώνει μὲ ἐξωχριστιανικὰ (ἢ καὶ ρωμαιοκαθολικὰ) πρότυπα λατρείας. Ὡς ἐκ τούτου, ἀπαιτεῖται συνεχῆς ἐνημέρωση τῶν χριστιανῶν, γιὰ τὸ νόημα τῶν τελούμενων κατὰ τὶς ἱεροτελεσιότητες καὶ τὴ συμμετοχὴ τους σ' αὐτὲς.

δ) Ἡ **μουσικοποίηση** τῆς λατρείας. Ἡ χρῆση μουσικῆς στὴ λατρεία τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας ἦταν σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως, ἐξ ἀντιδράσεως κυρίως πρὸς τοὺς αἵρετικούς, ἰδίως τοὺς Ἀρειανούς, ποὺ διέδιδαν τὶς δοξασίες τους μὲ ὕμνους καὶ ποιήματα (πρβλ. τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Ἀρείου «Θάλεια»), ἡ μουσικὴ ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ στὴν ὀρθόδοξη λατρεία. Ἦταν μάλιστα χαρακτηριστικὴ ἡ ἀντίδραση τῶν Μοναχῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι, τὴν εἰσαγωγὴ ὕμνων στὴ λατρεία, χαρακτηροῦσαν ὡς ἀπαράδεκτη καινοτομία.

Ἡ χριστιανικὴ λατρεία σήμερα εἶναι κατεξοχὴν **ὕμνολογικὴ**. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ὀρθόδοξης λατρείας κατέχει ἡ Ὑμνολογία. Ἡ ἀποκλειστικὴ ὁμως κυριαρχία τῶν μουσικῶν μερῶν στὴ χριστιανικὴ λατρεία ἐνισχύει τὸ ἐκστατικὸ στοιχεῖο ποὺ ἐπηρεάζει τόσο τοὺς λειτουργοὺς (ἱερεῖς καὶ ἱεροψάλτες)⁷, ὅσο καὶ τοὺς χριστιανούς, καὶ γίνεται εἰς βάρος τοῦ λογικοῦ χαρακτήρα τῆς λατρείας. Γι' αὐτό, ἀφενὸς τὰ μουσικὰ μέρη δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν τὰ λογικὰ ὄρια καὶ ἀφετέρου νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ **μὴ μουσικὰ εἶδη** τοῦ λόγου, ὅπως εἶναι ἡ ἀπαγγελία, ἡ ἐμμελὴς ἀπαγγελία, ἡ κατὰ νόημα ἀνάγνωση κ.λπ.

ε) Ἡ **πολυτέλεια** τῶν ἱερῶν χώρων. Οἱ ἱεροὶ χώροι τῶν προχριστιανικῶν θρησκειῶν διακρίνονταν γιὰ τὴ μεγάλη τους πολυτέλεια, τὴν ὁποία μαρτυροῦσαν τὸ μέγεθος, ὁ ὄγκος, τὰ πολυτελῆ ὑλικά (ἰδίως ὁ χρυσὸς καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι), τὰ πολύχρωμα ἄμφια καὶ ἡ ἐξεζητημένη διακόσμηση.

Οἱ πρῶτοι ἱεροὶ χώροι τῶν χριστιανῶν, οἱ Κατακόμβες, ἦταν κατεξοχὴν σεμνοὶ καὶ ἀπέριπτοι. Τὰ διακοσμητικὰ ὑλικά ἦταν εὐτελεῖ καὶ ἡ διακόσμηση ἐντελῶς ἐνδεικτικὴ (κυρίως ἐπιγραφικὴ). Τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν. Τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας ἦταν, ὡς

γνωστόν, οί λευκοί χιτώνες. Σιγά - σιγά όμως, ή πολυτέλεια είσεχώρησε και στην Έκκλησία, ιδίως κατά την αυτοκρατορική εποχή. Μιά πολυτέλεια, ή όποια άφενός είναι αντίθετη προς τό ευαγγελικό μήνυμα και άφετέρου προκαλεί «σκάνδαλον» στους έξω και τους έξω της Έκκλησίας.

Χρειάζεται, έπομένως, μιá άγωγή, ώστε ή σεμνότητα και ή απλότητα να επανέλθει στα πρόσωπα και τους ιερούς χώρους της Έκκλησίας. Πολύ περισσότερο σήμερα που ή άνθρωπότητα αντιμετωπίζει μιá έποχή λιτότητας, άνέχειας και έκτεταμένου λιμού.

Οί λειτουργοί, λοιπόν, της Έκκλησίας δέν πρέπει να λησμονούν τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της χριστιανικής λατρείας, τα όποια είναι:

Πρώτον, τό λειτουργικό στοιχείο. Η χριστιανική λατρεία κατήργησε τό «μεσότοιχον του φραγμού» (Έβρ. β' 14), που χώριζε τους Τελεστές από τον λαό. Έτσι, ή χριστιανική λατρεία έγινε κυρίως «λειτουργία», δηλαδή «έργο του Λαού του Θεού» (λείτιος = λαός + έργο) και όχι προνόμιο μόνο των Ίεροτελεστών. Η Έκκλησία διέτηρησε βέβαια την τάξη των Άρχιερέων και Ίερέων. Όστόσο, ή χριστιανική λατρεία παρέμεινε «λειτουργία», κοινό έργο Κλήρου και Λαού⁸. Αυτό σημαίνει, ότι ή χριστιανική λατρεία δέν είναι ένα σύνολο Τελετουργιών ή Ίεροπραξιών, που τελούν μόνοι τους οί Κληρικοί, αλλά λατρευτικές και εύχαριστιακές συνάξεις του Λαού του Θεού, του πληρώματος της Έκκλησίας. Ο «λειτουργικός χαρακτήρας» της όρθόδοξης λατρείας, ειδικότερα, δέν άναφέρεται στο πλήθος των Τελετουργιών, αλλά στη «λειτουργική» διάστασή τους, στο γεγονός δηλαδή ότι σ' αυτές συμμετέχει τό σώμα μιáς έκκλησιαστικής κοινότητας, ο Κλήρος και ο Λαός.

Δεύτερον, τό λογικό στοιχείο. Η χριστιανική λατρεία, διέτηρησε επίσης τό μυστηριακό στοιχείο της πρωτόγονης θρησκευτικότητας. Έν τούτοις, τό περιεχόμενο της βρίσκεται άπόλυτα μέσα στα πλαίσια της λογικότητας, ώστε να άποτελεί την κατεξοχήν «λογικήν λατρείαν» (Ρωμ. ιβ' 1).

Αυτό σημαίνει, ότι ή Έκκλησία άφήρεσε από τη λατρεία όλα τα άλογα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις πρωτόγονες ιεροτελεσιές, όπως π.χ. ήταν ο έκστασιασμός (συναισθηματικές έξάρσεις, σε συνδυασμό με χειρονομίες και άτακτες κινήσεις), οί άναρθρες κραυγές (οί «άλαλαγμοί»), τα όργια (που είχαν σεξουαλικό κυρίως χαρακτήρα), καθώς και ή άποχανωτική μουσική (ρυθμική υπόκρουση κροτάλων και τυμπάνων) κ.λπ. Οί χριστιανοί, όταν συμμετέχουν στη λατρεία βρίσκονται σε κατάσταση άπόλυτης νηφαλιότητας, ήρεμίας και ψυχοσωματικής ισορροπίας. Τό περιεχόμενο δέ της χριστιανικής λατρείας άποτελείται κυρίως από λόγια και λογικά νοήματα, ενώ τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται έχουν έντελώς δευτερεύουσα σημασία και καθαρά συμπληρωματικό και έποπτικό χαρακτήρα.

Τρίτον, τό υπερβατικό στοιχείο. Η Έκκλησία διέτηρησε επίσης ένα από τα βασικά στοιχεία της προχριστιανικής λατρείας, τό Ναό. Δέν υιοθέτησε όμως τη διάκριση του χώρου σε «ιερό» και «βέβηλο». Για την Έκκλησία, όλος ο χώρος και ο χρόνος έγινε ιερός, με τη θυσία του Γολγοθά. Η Έκκλησία, ειδικότερα, έκανε χρήση του ναού, για καθαρά πρακτικούς λόγους: διότι, ένας στεγασμένος χώρος ήταν απαραί-

τητος για τη σύναξη της έκκλησιαστικής και εύχαριστιακής κοινότητας. Όστόσο, ο χαρακτήρας της χριστιανικής λατρείας παρέμεινε άπόλυτα **υπερβατικός**, κατήργησε δηλαδή τις διαστάσεις του χώρου και του χρόνου (= λειτουργικός χρόνος). Τό στοιχείο άκριβώς αυτό συνετέλεσε, ώστε ή χριστιανική λατρεία και, ιδιαίτερα, ή θ. Λειτουργία να είναι εισαγωγή στην υπέχρονη διάσταση της αιωνιότητας, γλυκαυγές της 8ης και άνέσπερης Ήμέρας και πρόγευση της άτελεύτητης ζωής και Βασιλείας του Θεού.

Γι' αυτόν άκριβώς τό λόγο, οί λειτουργοί της Έκκλησίας δέν πρέπει να άρκοούνται μόνο στο τελετουργικό έργο, αλλά να έπεκτείνονται και σε μιá ποιμαντική δραστηριότητα. Τελετουργίες είχαν και έχουν όλες οί θρησκείες του κόσμου τούτου. Η χριστιανική όμως Έκκλησία διαφέρει κατά τούτο' ότι δέν περιορίζεται άποκλειστικά στην τελετουργία, αλλά προσφέρει και τον έξ άποκαλύψαις λόγο του Θεού που έλευθερώνει και σώζει τον άνθρωπο, κατά τη διαβεβαίωση του Κυρίου (Ίωάν. η' 32). Οί λειτουργοί της Έκκλησίας δέν πρέπει να λησμονούν ότι δέν είναι ιερείς της Π. Διαθήκης και της Σκηνης του Μαρτυρίου «*τας λατρείας έπιτελούντες*» (Έβρ. θ' 6), αλλά «*ύπηρετά Χριστού*» (Α' Κορ. δ' 1) και «*διάκονοι καινής διαθήκης*» (Β' Κορ. γ' 6).

1. Κατά την ελληνική μυθολογία, ή Τελετή ήταν κόρη του θεού Διονύσου που άγαπούσε ιδιαίτερα τους νυχτερινούς χορούς, τις έορτές και τις διασκεδάσεις και εύχαριστείτο με τους ήχους των κροτάλων.

2. Έπειδή τα τελούμενα είχαν πάντοτε ιερή και μυστική σημασία, γι' αυτό άπαρχής καθιερώθηκαν τα Άμφια, δηλαδή τα ύφασμάτινα καλύμματα που κάλυπταν γύρω - γύρω (= άμφι) τα πρόσωπα και τα ιερά άντικείμενα, για να προστατεύονται από τη βέβηλη θέα. Άμφια ή ιερά Πέπλα χρησιμοποιούσαν όλες οί θρησκείες. Για την Π. Διαθήκη, βλ. Έξοδ. κη' 4-42, λθ' 1-30. Λευιτ. η' 7 έξ.

3. Προβλ. τη σχετική άναφορά του Ψαλμοδού: «Αινείτε τον Θεόν εν ήρω σάλπιγγος, αινείτε αυτόν εν ψαλτηρίω και κιθάρα' αινείτε αυτόν εν τυμπάνω και χορψ, αινείτε αυτόν εν χορδαίς και όργάνω' αινείτε αυτόν εν κυμβάλοις εύχους, αινείτε αυτόν εν κυμβάλοις άλαλαγμού» (Ψαλμ. 150,3-5).

4. Είναι χαρακτηριστικό, ότι και στη Σκηνη του Μαρτυρίου των άρχαίων Έβραίων, ή είσοδος στους άνδρες και τις γυναίκες έπιτερόταν μόνο στον ιερό Περιβόλο, τό «κοσμηδόν» και όχι στα «Άγια», όπου εισήρχοντο μόνον οί ιερείς. Στα «Άγια των Άγίων» επίσης εισήρχετο μόνον ο Άρχιερεύς και όχι οί ιερείς κ.λπ. (βλ. Έβρ. θ' 1 έξ.).

5. Για τους Έλληνες όρθοδόξους, τό φαινόμενο αυτό έχει βέβαια την ιστορική εξήγησή του. Είναι άποτέλεσμα της μακρόχρονης δουλείας του όρθόδοξου λαού μας στους μαμαθανούς κατακτητές, οί όποιοι έπέβαλαν στους «ραγιαδες» τη σιωπή δια της βίας και ειδικότερα άπηγόρευαν τις όμαδικές ψαλμοδιές στους ναούς (προβλ. «Ήσαν όλα σιωπηλά, γιατί τάσκαζε ή φοβέρα και τα πλάκω' ή σκλαβιά» Ύμνος εις την έλευθερίαν).

6. Όσο μεγαλύτερος και όγκωδέτερος είναι ο ναός, τόσο μεγαλύτερος γίνεται ο χωρισμός ανάμεσα στους Λειτουργούς και τό Λαό. Και όσο οί διαστάσεις του ναού μικραίνουν, τόσο μικραίνει και ή άπόσταση μεταξύ τους. Σχεδόν μηδενίζεται.

7. Η εκτέλεση όρισμένων συνθέσεων της βυζαντινής μουσικής παραδόσεως και ιδίως άρχών μελών, δημιουργεί έντονες συναισθηματικές έξάρσεις στους ιεροψάλτες, ώστε μορφεί να πει κανείς ότι περιέρχονται σε κατάσταση ιερής μέθης!

8. Τό κείμενο της κατεξοχήν χριστιανικής λατρείας, της θ. Λειτουργίας, είναι γραμμένο στο α' πληθυντικό πρόσωπο: «Σε ύμνούμεν, σε εύλογούμεν, σοι εύχαριστούμεν, Κύριε. Και δεόμεθά σου, ο Θεός ήμών».

ΚΑΙ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ*

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑ

«Δεῦρο Ἐλισσαίε Προφήτα εἶπε ἐμφανῶς· Τί τὸ ξύλον ἐκεῖνο, ὃ εἰς τὸ ὕδωρ καθήκεις; — Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ· δι' οὐ βάθους τῆς φθορᾶς ἀνειλκύνθημεν».

(Ῥωδὴ ζ' κανόνος Κυριακῆς Σταυροπροσκυνήσεως)

Δεύτερη ἀφορμὴ ἔδωσε ἀργότερα ὁ Ἅπ. Παῦλος, ὅταν σπῆν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολῇ του ἔκανε λόγο γιὰ τὸ νερό, πού με τὸ χτύπημα τῆς ράβδου τοῦ Μωϋσῆ βγήκε ἀπὸ τὴν πέτρα καὶ ἦπιαν οἱ καταδιωσμένοι ὁδοιπόροι Ἰσραηλίτες καὶ τὰ ζωντανά τους. Μετὰ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ πρόσθεσε τὴν ἀλληγορικὴ του ἐρμηνεία. Εἶπε: «ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς» (Α' Κορ. ι' 1-4).

Μιὰ ἄλλη προτύπωση μᾶς θύμισε ὁ ὕμνος πού προτάσσεται στὸ παρὸν ἄρθρο. Στὸν ὕμνο αὐτὸν καὶ σὲ μορφὴ διαλόγου με τὸν Προφήτη Ἐλισσαῖο ὁ θαυμάσιος ὕμνογράφος Θεόδωρος Στουδίτης ἀναφέρεται σ' ἓνα παράξενο τσεκούρι. Μιὰ ομάδα μαθητῶν τοῦ Ἐλισσαίου, πού τὸν ἀκολουθοῦσε στὶς ὁδοιπορίες καὶ τὶς δραστηριότητές του, ζήτησε τὴν ἐγκρισή του, νὰ στήσουν μιὰ καλύβα στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη. Ὅταν ἓνας μαθητῆς ἔκοβε ξύλα γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὸ στυλιάρι ὁ πέλεκυς, πετάχθηκε πέρα καὶ ἔπεσε στὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη ἦσαν πολλὰ καὶ βαθειά. Ἦταν πολὺ δύσκολο ὄχι μόνο νὰ τραβήξουν ἐπάνω τὸν πέλεκυ ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν δοῦν ἀκόμη μέσα στὰ νερὰ. Τὸ γεγονός ἀπασχόλησε τοὺς μαθητῆς καὶ λύπησε βαθύτατα ἐκεῖνον πού τὸ ἔπαθε. Ὅταν κατόπιν τὸ ἔμαθε ὁ Προφήτης, φρόντισε πρῶτα νὰ διασκεδάσει τὴ λύπη του καὶ νὰ τὸν καλοκαρδίσει. Κατόπιν τὸν ρώτησε νὰ τοῦ δείξει τὸ σημεῖο ἐκεῖνο τοῦ ποταμοῦ, στὸ ὁποῖο ἔπεσε τὸ σιδηρικὸ. Ἀμέσως μετὰ ἔκοψε ἓνα ξύλο καὶ τὸ ἔριξε στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ ἐκπλήξη ὅλων ἦταν ἐκδηλῆ. Τὸ ξύλο βυθίστηκε ἀμέσως στὰ νερὰ καὶ ὕστερα ἀνέβηκε στὴν ἐπιφάνεια τὸ σίδηρο, τὸ ὁποῖο ἄρχισε νὰ ἐπιπλέει!

«Δεῦρο Ἐλισσαίε Προφήτα εἶπε ἐμφανῶς· τί τὸ ξύλον ἐκεῖνο, ὃ εἰς τὸ ὕδωρ καθήκεις;». Καὶ ὁ Προφήτης με τὸ στόμα τοῦ ἴδιου τοῦ ὕμνογράφου ἀπαντᾷ: «Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ».

Ἄλλὰ πῶς ἐξηγεῖται ὅτι τὸ ξύλο πού ρίχθηκε στὸν ποταμὸ εἶναι ὁ Σταυρὸς; Μία ἀπὸ τὶς ἐρμηνείες πού δίνουν οἱ Πατέρες εἶναι ἡ ἀκόλουθη: Τὸ βαρὺ σιδηρένιο τσεκούρι, πού βυθίστηκε στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη,

συμβολίζει τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας βυθίζεται στὸ βούρκο. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀνυψώνεται κατόπιν ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς ἁμαρτίας με τὴ θυσία τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ ἐπάνω στὸ Σταυρό. Παράξενο, βέβαια, καὶ ἐκπληκτικὸ, διότι τὸ ἔργο δὲν εἶναι φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο, ἀλλὰ ὑπερφυσικὸ καὶ θεῖο.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπεκτείνουμε περισσότερο τὶς συμβολικὲς ἐρμηνείες καὶ νὰ προχωρήσουμε σὲ λεπτομέρειες. Ὅμως γιὰ τὸ θέμα μας δὲ χρειάζονται περισσότερα στοιχεῖα.

β) Τί εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ;

Μιὰ πρώτη ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ μᾶς δίνει ἓνας ὕμνολογικὸς στίχος. Ὁ ἱερός ὕμνωδὸς μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει ὅτι με τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ «τοῦ βάθους τῆς φθορᾶς ἀνειλκύνθημεν». Δηλαδή ὅτι ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ δέσμιος τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπος με κανέναν ἄλλον τρόπο δὲν μπόρεσε ν' ἀποδεσμευθεῖ. Ἐνας καὶ μοναδικὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς λυτρώσεώς του. Ἡ θυσία τοῦ σαρκωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε, σύμφωνα με δικούς του λόγους, «οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ» (Ἰωάν. γ' 17). Μάλιστα σὲ ἄλλη περίπτωση τόνισε στοὺς Μαθητῆς του: «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μαρκ. ι' 45).

Πῶς ὅμως ἐπιτυγχάνεται αὐτὴ ἡ λύτρωση; Ἡ ποιὴν τοῦ σταυροῦ εἶναι γνωστὴ σὲ πολλοὺς λαοὺς (Ἰνδοὺς, Αἰγυπτίους, Πέρσες, Ἰουδαίους κ.ἄ.) ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Τὴ χρησιμοποιοῦσαν σὰν βαρῦτατη ποινὴ. Μάλιστα συχνὰ κρεμοῦσαν σὲ ξύλο (εἶδος σταυροῦ) ἀποκεφαλισμένα ἢ με διάφορες ἐκτελέσεις θανατωμένα σώματα, γιὰ νὰ φάνε τὶς σάρκες τους τὰ πτηνά, ὥστε νὰ μὴ φιλοξενηθοῦν στὸ ἔδαφος τῆς γῆς οὔτε νεκρὰ τὰ σώματα τῶν καταδίκων. Με τὸν τρόπο αὐτὸν ἤθελαν νὰ ταπεινώσουν βαρεῖα ἐνόχους καὶ νὰ τοὺς ἐξευτελίσουν.

Ἄλλὰ σύμφωνα με αὐτὴ τὴ χρησιμοποίησις στοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους ὁ σταυρὸς ἦταν κατὰρα.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 74 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

Τὸ Δευτερονόμιο (πέμπτο βιβλίο τῆς Π. Διαθήκης) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ Ἰσραηλίτες εἶχαν δύο περιπτώσεις κατάρτας. Στὸ 27ο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου χαρακτηρίζεται ἐπικατάρτατος καθένας, ὁ ὁποῖος «οὐκ ἐμμενεῖ ἐν πάσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου τοῦ ποιῆσαι αὐτούς» (στίχ. 26). Σὲ ἄλλο δὲ κεφάλαιο ἐπικατάρτατος θεωρεῖται ἐκεῖνος πὺν θὰ τιμωρηθεῖ «κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου» (κεφ. 21,32).

Ἀπὸ τὴν πρώτη αἰτία, δηλαδή τὴ μὴ ἀκριβῆ τήρηση τοῦ νόμου, ἦσαν ἐπικατάρτατοι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Π. Διαθήκης. Ἀπὸ τὴ δεύτερη αἰτία ἐλάχιστοι ἐγιναν ἐπικατάρτατοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Χριστός, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς μὲ κατακραυγὴ καὶ ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ. Θὰ μπορούσε δὲ νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι χρησιμοποίησαν τὴ θανατικὴ ποινὴ τοῦ σταυροῦ μόνον γιὰ τὸν ἀναμάρτητο Κύριο!

Ὅμως μὲ τὴν ἄδικη αὐτὴ ποινὴ τοῦ ἀναμάρτητου Θεανθρώπου συνέβη τὸ μεγαλύτερο θαῦμα. Τὸ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ του. Γράφει στὸ γ' κεφάλαιο: «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρτας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρτα» (στίχ. 13). Ἔτσι μετὰ τὴ σταύρωση τοῦ Χριστοῦ ὁ ἄνθρωπος πὺν πιστεύει ἀναγεννᾶται καὶ ἀποκαθίσταται στὸ Θεό. Ἐχει πλέον τὴ δυνατότητα νὰ ἐπανέλθει στὴν Ἐδὲμ καὶ νὰ ξαναγίνει ἀφθαρτος καὶ αἰώνιος. Αὐτὸ ἄλλωστε σημαίνει λύτρωση καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Σμύρνης γράφει: «Μηδεὶς πλανᾶσθω ἐὰν μὴ πιστεύσῃ Χριστὸν Ἰησοῦν ἐν σαρκὶ πεπολιτεῦσθαι, καὶ ὁμολογήσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸ αἷμα ὃ ἐξέχεεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, οὐ τῆς ζωῆς αἰωνίου τεύξεται».

Δὲν προχωρεῖ, λοιπὸν σὲ ὑπερβολὴ ὁ ὕμνωδός, ὅταν τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ ψάλλει: «ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρτας τοῦ νόμου, τῷ τιμῷ σου Αἵματι τῷ σταυρῷ προσηλωθεῖς, καὶ τῇ λόγχῃ κεντηθεῖς, τὴν ἀθανασίαν ἐπήγασας ἀνθρώποις».

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας παραλληλίζουν τὴν ἀναδημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, τὴ λύτρωση καὶ τὴ σωτηρία του, μὲ τὴ δημιουργία τῆς Εὔας. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει συγκεκριμένα: «Καθάπερ ἡ Εὔα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ γέγονεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καθάπερ τοῦ Ἀδὰμ καθεύδοντος ἡ γυνὴ κατεσκευάζετο; οὕτω τοῦ Χριστοῦ ἀποθανόντος, ἡ Ἐκκλησία (δηλαδή τὰ μέλη τῆς) διεπλάττετο ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ».

Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ ὑπομνησθεῖ ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν προσφέρει σπὸν ἄνθρωπο μόνον τὴ λύτρωση καὶ τὴ σωτηρία. Παράλληλα τὸν ἐξυπηρετεῖ πολλαπλῶς στὴν πορεία τῆς ζωῆς του. Τὸν ἀγιάζει, τὸν στηρίζει σὲ ὥρες κλονισμοῦ ἢ ἀδυναμίας του.

Φυγαδεύει ἀπὸ τὴν πορεία τῆς ζωῆς του τὸν ἀντίδικο καὶ ἀντίχριστο διάβολο. Τὸν θεραπεύει ἐπίσης ἀπὸ νοσήματα, τὸν προστατεύει ἀπὸ κινδύνους καὶ πειρασμούς, κ.ἄ.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ μὲ μία βασικὴ προϋπόθεση. Ὅτι ὁ σταυρὸς βρῖσκεται πάντα δίπλα σπὸν κενὸ τάφο τοῦ Χριστοῦ. Τὴν ἀξία καὶ τὴ δύναμή του ὁ Σταυρὸς ἀπέκτησε μετὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἐσταυρωμένου, διότι τότε ὁ Χριστὸς ἀναδείχθηκε καὶ ἀναγνωρίσθηκε νικητῆς. Χωρὶς τὴν Ἀνάσταση ὁ Σταυρὸς παραμένει ξύλο ἀτιμωτικό. Μὲ τὴν Ἀνάσταση γίνεται «ὄπλον ἀκαταμάχητον».

Στὸ ἐρώτημα «τί εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ;» ἀξίζει νὰ προσέξουμε καὶ μία ἀπάντηση τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου. Γράφει ὁ Πατὴρ: «Δόξα καὶ τιμὴ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς ἐπειδὴ μυρία ἀγαθὰ διὰ τοῦ σταυροῦ ἐγένετο ὅτι θάνατος καταπεπάτηται καὶ κατάρτα ἐξωστράκισται, ὁ ἄδης ἐσκύλευται, ἡ ἀμαρτία ἠφάνισται, ἡ παράβασις κατήργηται, ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων τῆς δουλείας τῶν παθῶν ἠλευθέρωται, διάβολος ἐδεσμεύθη, σωτηρία ἐφτεύθη, ἀνάστασις ἐγνωρίσθη, κακία ἀπηλάθη, ζωὴ ἐπήγασεν, εἰδωλολατρεία ἐλύθη».

γ) Ἐχομε καὶ ἡμεῖς σταυροὺς

Ὅταν ὁ Κύριος ἐδίδασκε τοὺς Μαθητὲς του καὶ τοὺς ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, μεταξὺ ἄλλων, τοὺς εἶπε: «Ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Μαθ. ι' 38). Τὰ λόγια αὐτὰ βοηθοῦν νὰ συνειδητοποιήσουμε μία πραγματικότητα. Ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ σηκώνουμε κάποιον σταυρὸ. Ὅμως ὁποῖος δὲ σηκώνει τὸ σταυρὸ του σωστά, δὲν εἶναι ἄξιος ἀκόλουθος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ἄξιος νὰ εὐεργετηθεῖ ἀπὸ Ἐκεῖνον.

Ἄλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ σταυρὸς μας; Πρῶτα πρῶτα ὁ σταυρὸς μας δὲν ἔχει καμία ὁμοιότητα μὲ ἐκεῖνον τοῦ Χριστοῦ. Σταυρὸς μας π.χ. μπορεῖ νὰ εἶναι μία δυσκολία μας ἢ κάποια στενοχώρια, ἓνας πόνος ἢ μιὰ ἀρρώστια, κάποια ἀτυχία ἢ ἀποτυχία. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ εἶναι προσωπικὰ θέματά μας καὶ προβλήματα ἢ ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας μας. Νὰ εἶναι θέματα οἰκογενειακά, τῆς ἐργασίας μας, τῆς φιλικῆς μας παρέας καὶ συντροφιάς ἢ θέματα ὁποιασδήποτε μορφῆς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Θὰ μπορούσε ἀκόμη νὰ εἶναι σταυρὸς μας κάτι πὺν δὲν πηγαίνει καλά, κάτι πὺν ἀναγκάζομαστε νὰ ἀνεχόμεστε ἂν καὶ μᾶς κουράζει, κάτι πὺν τὸ ἀκολουθοῦμε ἂν καὶ δὲν τὸ θέλουμε, νὰ τὸ πράττουμε ἐνῶ δὲν ταιριάζει σπὸν χαρακτῆρα μας καὶ σπὸν μέτρα τῶν προτιμήσεών μας.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Τού κ. ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

(Συνέχεια από τη σελ. 77 τού υπ' άρ. 4 τεύχους)

Ο Όσκαρ Γουάιλντ έλεγε, ότι τόν παλιό καιρό οι άνθρωποι είχαν τὰ στρεβλωτήρια (όργανα βασανισμού), τώρα έχουν τόν Τύπο (και τὰ ΜΜΕ). Και ή μητέρα Τερέζα δηλώνει ότι «είναι δυσκολότερο νὰ αντιμετώπισει κανείς τόν Τύπο, παρά νὰ πλύνει έναν λεπρό» (Καθημερινή, 9.3.1990).

Τὰ τελευταία χρόνια τὸ ραδιόφωνο, ιδιαίτερα, προσπαθώντας νὰ βρεί τὸ «χαρακτήρα» του έχει κάνει τεράστια αισθητικά, κοινωνικά και δεοντολογικά λάθη, χάνοντας έτσι τὴν αξιοπιστία του, τὴν εὐελιξία του, ἀκόμα και τὴν ὁμορφιά τῶν ἤχων του. Υπερίσχυσαν οικονομικά συμφέροντα, σκοπιμότητες, θέτοντας έτσι, σὲ πολλές περιπτώσεις, σὲ κίνδυνο κι αὐτὴ ἀκόμα τὴν ἐρτζιανὴ ὑπαρξη, ὡς τεχνολογικὴ δυνατότητα ἐλεύθερης κι ἀδέσμευτης ἐνημέρωσης τῶν ἀνθρώπων (7 μέρες Ραδιόφωνο, 11.1.1991).

Ἄς ἀφήσουμε βέβαια τὸ ἦθος και τὸ ὕφος τῶν διαφόρων παραγόντων πού ἐμπλέκονται σ' ὄλο τὸ δίχτυο παραγωγῆς, διακίνησης, ἐμπορίας και μετάδοσης τῆς πληροφορίας.

Ἐκεῖ θὰ ἀναζητήσουμε και θὰ βροῦμε τὰ κίνητρα και τὶς σκοπιμότητες! Ἄλλα και τὴν ἔλλειψη κάθε φραγμοῦ, αισθητικῆς ἀντίληψης, αἰσθησης ἀποστολῆς, ὁράματος και τὴν ἀπουσία τοῦ πιὸ ἐλάχιστου δισταγμοῦ προκειμένου νὰ ἀποκτηθοῦν οικονομικὰ κέρδη και δημοσιότητα.

Κάποιοι μάλιστα ἀπαισιόδοξοι μιλοῦν ἤδη γιὰ τὸ «τέλος» τῆς Ραδιοφωνίας και Τηλεοψίας, τουλάχιστον ὅπως τὴν γνωρίζουμε στὴ σημερινὴ κατάπτωσή τους. Δίχως δηλαδὴ σκοπὸ, δίχως ὅρια, δίχως πεξίδα, δίχως εὐθύνη, ἀντικειμενικότητα και ὄραμα, δίχως βασικά Ρωμιοσύνη και Ὁρθοδοξία!

Ἔτσι μένουν, σ' ἀλήθεια, μόνο οἱ Ραδιοφωνικοὶ Σταθμοὶ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχουν κάτι νὰ πούν σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τῆς σύγχυσης και τοῦ «τίποτα»!..

Γιατὶ μόνον αὐτοὶ ἐπαγρυπνοῦν. Προσφέρουν τὴν ἄλλη ὄψη τῶν πραγμάτων! Δέν σταματοῦν μονάχα στὶς διαπιστώσεις, ἀλλὰ προσφέρουν και τὶς ἐναλλακτικὲς ἀπόψεις. Ἐνισχύουν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ. Ἐξασφαλίζουν τὴν πνευματικὴ και ψυχικὴ ἐγγύηση. Κρατοῦν και προβάλλουν τὶς πνευματικὲς και ἱστορικὲς ρίζες τοῦ ἔθνους. Και ὑπενθυμίζουν τὸ χρέος τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησία και τὴν κοινότητα.

Τὰ προγράμματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ραδιοφωνίας μιλοῦν γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸν κόσμο, τὸ Θεὸ και τὴ δημιουργία, γιὰ τὴν ἱστορία, τὴν τέχνη, τὴν εἰρήνη, τὴν οἰκολογία, τὴν πνευματικὴ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου. Και δίνουν λύσεις στὰ προβλήματα τῆς ψυχῆς, στὶς σχέσεις τὶς διαπροσωπικὲς και στὴν οἰκοδόμηση μιᾶς κοινωνίας καλύτερης ἀπὸ τὴ σημερινή.

Στοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἔχεις πραγματικὰ κάτι ν' ἀκούσεις πού νὰ σὲ ὤφε-

λήσει, νὰ σὲ διδάξει, νὰ σὲ ψυχα-γωγῆσει, νὰ σὲ παρηγορήσει. Ἐκπέμπει προπαντὸς ἐλπίδα και διέξοδο φυγῆς ἀπὸ τὴν ἀγωνία, τὰ ψευτοδιλήμματα και τὰ ἄγχη, πού οἱ ἔμποροι τῆς πληροφορίας διοχετεύουν καθημερινὰ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων θέλοντας νὰ ὑπάρχει μόνιμα σύγχυση και πανικός και ἔτσι νὰ ἐπικρατοῦν ἐξουσιαστικά στὴ θέλησή τους και στὴν ψυχὴ τους.

* * *

Ὅμως πλησιάζουν πέντε χρόνια ἐπίσημης ραδιοφωνικῆς θητείας στὸ χώρο τῆς Ἐκκλησίας. Και ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ τελειώσει πιά τὸ τελευταῖο στάδιο τῶν πειραματισμῶν, κάποιων αὐτοσχεδιασμῶν, τῆς ἀνασφάλειας και τῆς ἀβεβαιότητας! Ἐφτασε ὁ καιρὸς τοῦ θάρρους. Τῆς μεγάλης ἐρτζιανῆς εὐθύνης. Τῆς διάδοσης τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου και «πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων»!

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἑλλαδικὸ ἀλαλούμ, τὴν ἠττοπάθεια και τὸ μηδενισμό, ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ραδιοφωνίας πρέπει νὰ ἀποκτήσει ρόλο ἐθναρχικό. Νὰ γίνει φωνὴ οἰκουμενικὴ. Παναθρώπινη. Πανορθόδοξη και πανχριστιανικὴ.

Κι αὐτὸ θὰ γίνει ἐὰν ἀμέσως τώρα, ἀνοίξουν τὰ κανάλια τῶν ἐρτζιανῶν τῆς Ἐκκλησίας σ' ὄλους τοὺς Ἕλληνες και ξένους ὁμόθρησκους και φιλέλληνες. Σὲ φιλόλογους, σὲ φυσικούς, σὲ πανεπιστημιακοὺς δασκάλους, σὲ πολιτικούς, σὲ δημοσιογράφους, σὲ ἀνθρωπιστές, σὲ καλλιτέχνες και ἠθοποιούς. Στὸν καθένα δηλαδὴ πού ἔχει νὰ μιλήσει γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸ Θεὸ, τὴν εἰρήνη, τὸ περιβάλλον, τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς και τῆς σκέψης.

Κι ἀκόμα ν' ἀνοίξουν οἱ πόρτες τῶν ἐκκλησιαστικῶν καναλιῶν στοὺς Ἀπόδημους, στοὺς Ποντίους, στοὺς ὁμόθρησκους ἀδελφοὺς Σέρβους, Βούλγαρους, Ἀλβανούς, Ἀραβες (κι ἔχουμε πολλοὺς στὴν Ἑλλάδα), στοὺς Τσιγγάνους, στοὺς Ρώσους, στοὺς Σκοπιανούς, στοὺς Ρουμάνους.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, μέλη τῆς ἀγίας «καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς» στὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεανθρώπου και στὴ μνήμη τοῦ Ρήγα Φεραίου, αποτελοῦν σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Και πρέπει ν' ἀκούγεται ἡ φωνὴ τους. Τὸ τραγοῦδί τους. Ὁ πόνος, ἡ νοσταλγία και ἡ προσδοκία τους. Νὰ γίνονται γνωστὰ τὰ ἦθη και ἔθιμά τους, πού οἱ ρίζες τους, ὅπωςδήποτε, μᾶς πηγαίνουν στὴν ἑλληνικὴ διάρκεια. Στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Ἄλλωστε χιλιάδες ψυχές, ὡς ὁμάδες και μειονότητες διαμένουν ἤδη στὴν Ἑλλάδα και εἶναι εὐκολὴ ἢ προσπέλασή τους. Κι ἂν ἡ Ἐκκλησία δέν τοὺς πλησιάσει και δέν περιλάβει τὴ φωνὴ τους στὰ ἐρτζιανά της κύματα, ποιὸς θὰ τὸ κάμει; Αὐτὴ δέν εἶναι ἡ τροφὸς και ὁ φρουρὸς τῆς ὑπαρξῆς τους;

(Συνεχίζεται)

Η Ι΄ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ*

Τού κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου

Γ. Ὁ ἅγιος Κύριλλος τονίζει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἔχει δύο ὀνόματα. Τὸ ὄνομα Ἰησοῦς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, ἐνώ τὸ ὄνομα Χριστός εἰς τὸ Ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα Αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, ὁ Μωϋσῆς ὠνόμασε Ἰησοῦν, τὸν υἱὸν τοῦ Ναυῆ, τὸν «τῆς ἀρχῆς διάδοχον Αὐσὴν»²³, ἐκάλεσε δὲ τὸν Ἀαρὼν Χριστόν, ὡς τύπον τοῦ Χριστοῦ, οὕτως ὥστε νὰ παρασταθοῦν τὸ Ἀρχιερατικὸν καὶ Βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐνὸς προσώπου τοῦ Χριστοῦ δι' αὐτῶν τῶν δύο μορφῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Χριστός εἶναι Ἀρχιερεὺς, κατὰ τὸν Ἀαρὼν, χρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς αὐτόν: «σὺ εἶ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ»²⁴. Ὡσαύτως, τύπος Αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Ὁ τελευταῖος ἤρχισε νὰ ἐξουσιάζῃ τὸν λαὸν κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἤρχισε νὰ κηρύττῃ, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διήρσε εἰς δώδεκα μέρη τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀπέστειλε δώδεκα Ἀποστόλους εἰς τὴν Οἰκουμένην. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔσωσε Ραὰβ τὴν πόρνην, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶπε: «Ἴδου οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»²⁵. Μὲ κρότον ἐκηρμνίσθησαν τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσῶν. Καὶ ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος ἐκηρμνίσθη, ἀφοῦ εἶχε προφητεύσει ὁ Κύριος ὅτι «οὐ μὴ ἀφεθῆ ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον»²⁶. Αἰτία, ὅμως, τῆς καταστροφῆς δὲν ἦτο ἡ πρόρρησις τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ ἀναφέρῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, καὶ ὅτι προηγήθη ὑπὸ τῶν προφητῶν. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἡσαίου «Ἴδου ὁ Σωτὴρ σοι παραγίνεται ἔχων τὸν ἑαυτοῦ μισθόν»²⁷, ὑποδηλώνεται ὁ Ἰησοῦς, διότι τὸ ὄνομα «Ἰησοῦς» ἐρμηνεύεται ὡς «Σωτὴρ» ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Ἡ προφητεία δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα, διὰ νὰ μὴ προγνωρίσουν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν φονεύσουν προῶρως. Τὸ ὄνομα «Ἰησοῦς» ἐδόθη εἰς τὸν Χριστὸν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου. Ἡ αἰτία τῆς προσηγορίας ἀναφέρεται εἰς τὴν Βίβλον: «Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν»²⁸. Τὸ ὄνομα προλέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε πρὸ τῆς κατὰ Σάρκα Γεννήσεώς Του, καὶ διὰ τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἔχη, ὡς Θεός, λαὸν καὶ πρὸ Αὐτῆς.

Ὡσαύτως, ἡ προσηγορία «Ἰησοῦς» εἰς τὴν ἑλληνικὴν σημαίνει τὸν ἰώμενον. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἰατρὸς ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ θεραπευτὴς τῶν πνευμάτων. Θεραπεύει τοὺς σωματικῶς τυφλοὺς καὶ φωτίζει τοὺς πνευματικῶς τυφλοὺς. Εἶναι ἰατρὸς χωλῶν, καὶ ὀδηγεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Ἐὰν πάσχη τις ἀπὸ ἁμαρτίας, ἔχει ἰατρόν. «Βοήθει μου τῇ ἀπιστία»²⁹. Ἐὰν ἔχη τις σωματικὰ πάθη, δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς Αὐτόν, χωρὶς νὰ διατάξῃ.

Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμολογοῦν τὸν Ἰησοῦν ὡς ἄνθρωπον Ἰησοῦν, ὄχι ὅμως ὡς Χριστὸν Μεσσίαν. Ὁ Χριστός ἔχει τὴν Ἀρχιερατικὴν ἐξουσίαν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ χρονικὴ ἀρχή, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὴν ἔλαβε, οὔτε ἀφίνων διάδοχον εἰς Αὐτήν. Δὲν ἐχρίσθη δι' ἐλαίου, ἀλλὰ προαιωνίως ὑπὸ τοῦ Πατρὸς. Διαφέρει τῶν ἀνθρώπων ἱερέων, διότι οὗτοι χρίονται ἄνευ ὄρκου, ἐνῶ οὗτος μεθ' ὄρκωμοσίας. Θὰ ἦτο ἐπαρκὲς διὰ τὸν Θεόν, ἐὰν ἴσχυε ἡ Βούλησις Αὐτοῦ διὰ διαβεβαίωσιν, ἀλλὰ ὑπάρχει διπλασία ἀσφάλεια, ἐὰν ἀκολουθήσῃ αὐτὴν καὶ ὄρκος.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἠρνήθησαν τὸν Χριστόν, τὸν ὁμολόγησαν ὅμως οἱ Δαίμονες. Ὁ προπάτωρ Δαβὶδ δὲν ἠγγόει τὸν Χριστόν, διότι ἔγραψεν εἰς τὴν προφητείαν αὐτοῦ ὅτι «ἠτοίμασα λύχνον τῷ Χριστῷ μου»³⁰. Καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἠρμήνευσαν ὡς λύχνον τὴν λαμπρότητα τῆς προφητείας, ἐνῶ οἱ πιστοὶ τὴν ἐκ παρθένου ἀναληφθεῖσαν Σάρκα. Ἐγνωρίζον τὸν Ἰησοῦν οἱ προφῆται Μωϋσῆς, Ἡσαίας καὶ Ἱερεμίας. Οὐδεὶς ἐκ τῶν προφητῶν ἠγγόει Αὐτόν. Ἠγγόησαν τοῦτον οἱ Ἀρχιερεῖς ἐνῶ οἱ δαίμονες τὸν ὁμολόγησαν. Ἡ Σαμαρεῖτις γυνὴ τὸν ἐκήρυσσε διὰ τῶν λόγων «Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα» μῆτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;³¹, δηλαδὴ ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Κεχρισμένος Μεσσίας, τὸν ὁποῖον οἱ Ἑβραῖοι ἀνέμενον ὡς Λυτρωτὴν.

23. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 122, στ. 24-25.

24. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 122, στ. 30 (Ἐβρ. 5,6).

25. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 122, στ. 37-123, στ. 1 (Ματθ. 21,31).

26. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 123, στ. 23 (Ματθ. 24,2).

27. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 123, στ. 8 (Ἠσ. 62,11).

28. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 123, στ. 17,18 (Ματθ. 1,21).

29. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 123, στ. 33 (Μάρκ. 9,24).

30. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 124, στ. 17 (Ψαλμ. 131,17).

31. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 124, στ. 27-28 (Ἰω. 4,29).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 79 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

«Έλευθερία ή θάνατος» και όχι «έλευθερία - θάνατος»

Δώρο του Θεού ή έλευθερία. Για τὸ λόγο αὐτὸ και ὁ πόθος τοῦ ἀνθρώπου για τὴν έλευθερία, εἶναι ἔμφυτος. Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ἰδιαίτερος γνωρίζουμε νὰ τὴ σαρκώνουμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες.

Μέσα στὴν Ἐκκλησία, γίνεται ἡ μεγάλη μυσταγωγία και μετουσίωση, ὅπου ἡ ἔθνική μας έλευθερία ἀδελφώνεται με τὴν Ὁρθοδοξία μας.

Ὅσοι ὁμως θέλησαν νὰ διασπάσουν τὴ σύζευξη τῆς πνευματικῆς μας έλευθερίας με τὴν έλευθερία τῆς Πατρίδος, ὁδήγησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους — και ὄχι μόνο— στὸν ὄλεθρο... Αὐτοὶ μετέβαλλαν τὸ «έλευθερία ἢ θάνατος», σὲ «έλευθερία - θάνατος».

Γιὰ νὰ μὴ ζήσουμε ποτὲ τὸν ἐφιάλη, στὸ μέλλον, εἶναι ἀνάγκη νὰ συνδέσουμε τὰ ἰδεώδη τοῦ Γένους μας, με τὴν ἀγιαστική δύναμη τῆς Ἐκκλησίας. Διότι —ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος— «ὑπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὸ ἑλληνικὸν Γένος, δὲν εὔρε μόνον τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐνότητα κατὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν, ἀλλὰ και τοὺς τρόπους τῆς ἐθνικῆς περισυλλογῆς, τῆς ψυχικῆς ἀναπλάσεως και ἡθικῆς καθάρσεως, ἀπέκτησεν ἐθνικὴν αὐτοσυνείδησιν».

Τὴν αὐτοσυνείδηση αὐτὴ, θὰ τὴν ἀποκτήσουμε σήμερα, ἂν πιστέψουμε στὴν ἀλήθεια, ὅτι μόνον «ὅπου Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ έλευθερία».

Κουράγιο!

Ἡ ἀνοιξη μᾶς βρίσκει πάντα στὸ δρόμο τῆς πορείας πρὸς τὸν τόπο και τὸ θεῖο Δρᾶμα τοῦ Γολγοθᾶ. Στὸ δρόμο, ὡστόσο, τῆς πορείας μας, νιώθουμε —ἀπόλυτα ἀνθρώπινο— κόπωση. Ἡ ἄσκηση και ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἀπαιτοῦν ἐντονότερες προσπάθειες. Θεῖος ὁ ἀγὼνας τῆς νηστείας και ἡ τελείωσή του ἐπιτακτική.

Οἱ θεόπνευστοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, με περισὴ σοφία οἰκονόμησαν τὰ πάντα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, ἡ ἑορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως καθιερώθηκε ὡς ἀποτελεσματικὸ βοήθημα, στὴ μέση τῆς ἀνοδικῆς πορείας. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ —Τρίτη Κυριακὴ τῶν Νηστεϊῶν— ἡ προβολὴ τοῦ παναγίου Σταυροῦ πρὸς προσκύνησιν, ἀποτελεῖ τὴν χαρὰ τοῦ κόσμου, τὴ δύναμη τῶν πιστῶν και τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν ἐλπίδα. Ὁ χριστιανὸς ἀσπάζεται τὸν Τιμὸ Σταυρὸ και παίρνει δύναμη νὰ συνεχίσει τὸν ἀγὼνα του στὸ «στάδιον τῶν ἀρετῶν».

Ἡ ἑορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ἀποτελεῖ σταθμὸ ψυχικῆς ἀνατάσεως και σωματικῆς ἀγαλλιάσεως για κάθε ὀρθόδοξο που κλείνει μέσα του τὸν Χριστὸ και εὐλαβεῖται τὸν ζωοποιὸ Σταυρὸ Του, ὡς σύμβολο μιᾶς ζωῆς λυτρωμένης ἀπὸ τὸ βάρος τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας.

Τίς πταίει;

Μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἔρευνα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐξωτερικοῦ εἶναι ἄκρως ἀποκαλυπτική για τὸ κατάντημα τῶν μικρῶν Βρεταννῶν, οἱ ὁποῖοι ὅταν νιώθουν ἀνασφαλεῖς μέσα στὴν οἰκογένεια και ὅταν ὑστεροῦν ἐναντι τῶν συμμαθητῶν τους στὸ σχολεῖο, καταφεύγουν στὸ... ποτὸ και στὸ τοιγάρο! Οἱ καπνιστὲς και οἱ πότες αὐτοὶ, εἶναι ἡλικίας ἀπὸ 11 ἕως 15 ἐτῶν... Τὸ 31,7% τῶν ἀγοριῶν μεθοῦν για νὰ ξεχάσουν, ἐνῶ τὰ κορίτσια καταφεύγουν στὸ ψυγεῖο σὲ ποσοστὸ 36% ἢ καπνίζουν μανιωδῶς σὲ ποσοστὸ 20%.

—Τίς πταίει;

Τὸ θρηνητικὸ Συναξάρι τῶν ἐφημεριῶν

Ὅλες οἱ τάξεις τοῦ ὑποδούλου Ἐθνους προσέφεραν ὑπηρεσίες και θυσίες για τὴν ἀνατολὴ τῆς εὐλογημένης ἡμέρας τῆς Ἐθνεγερσίας. Ὁ ἐφημέριος ὁμως, ἀδιαφιλονίκητα, πρέπει νὰ καταταγεῖ μεταξὺ τῶν πρώτων, διότι ἦταν τὸ πρόχειρο και καθημερινὸ σφάγιο τοῦ τυράννου. Πρῶτος σὲ κάθε κατήχηση και προεπαναστατικὴ ἐνέργεια. Πρῶτος και για ἀπλή ὑποψία, σὲ κάθε σφαγὴ, ἀπὸ τὸν κατακτητὴ...

—Ποὺς μπορεῖ νὰ γράψει τὴν Ἱστορία τοῦ ἄγνωστου ἥρωα και νὰ ἀπαριθμήσει τίς σπονδὲς του στὸν βωμὸ τοῦ Ἐθνους; Ἡ Παύλεια πίστη του και ὁ διαρκῆς πόθος του νὰ δεῖ τὴ δούλη Πατρίδα λεύτερη, τὸν ἔκαναν νὰ περιφρονεῖ και συγγενεῖς και τέκνα και σύζυγο και νὰ διαγράφει ἐκουσίως και τὸν ἑαυτὸ του πολλὰς φορὲς, ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ζώντων... Τὸ Συναξάρι τῶν ἐλαχίστων γνωστῶν και ἀπειραχίμων ἀγνώστων ἐφημεριῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, δονεῖ ἀσφαλῶς τίς πιὸ εὐαίσθητες χορδὲς τῆς ψυχῆς μας, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον...

Τοῦ Μυστηρίου ἢ φανέρωσις

«Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον, και τοῦ ἀπ' αἰῶνος Μυστηρίου ἢ φανέρωσις ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Υἱὸς τῆς Παρθένου γίνεται, και Γαβριὴλ τὴν χάριν εὐαγγελίζεται. Διὸ και ἡμεῖς σὺν αὐτῷ, τῇ Θεοτόκῳ βοήσωμεν Ἁΐρε, Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ».